

İstanbul Hukuk Mecmuası

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Başvuru: 03.08.2021
Revizyon Talebi: 15.02.2022
Son Revizyon Tarihi: 17.08.2022
Kabul: 18.08.2022

Bireysel Başvurularda Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kararlarının İncelenmesi

Gözde İbicioğlu^{*}, Bilge Durutürk^{**}

Öz

Bu çalışma, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un birinci derece mahkemeleri tarafından uygulanmasını ve buna yönelik Anayasa Mahkemesi'nin değerlendirmelerini kapsayan kararların bir analizidir. Bu analiz, Anayasa Mahkemesi'ne 6284 sayılı Kanun m 4 ve m 5 kapsamında haklarında çıkan kararlara yapılan bireysel başvurulara odaklanmaktadır. Bu paralelde çalışma, Anayasa Mahkemesi tarafından "kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı (Anayasa m 17)" ile "hak arama hürriyeti (Anayasa m 36, m 38/4)" kapsamında adil yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkı açısından verilen ihlal kararlarının tespiti ve değerlendirmesi üzerinedir. Çalışmanın asıl çıkış noktası da olan husus; 6284 sayılı Kanun'un uygulanması aşamasındaki aksaklıklar sebebiyle Anayasa Mahkemesi'nin şiddet uygulayanın bireysel haklarının ihlal edildiğine karar vermesi ve bu sebepten şiddete uğradığını beyan eden kadının dolaylı olarak ortaya çıkan potansiyel mağduriyetidir. Bu paralelde çalışmada ilgili yasa yürürlüğe girdiği günden bugüne kadar kadına karşı şiddet dava sonuçlarına yönelik Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvurular Anayasa Mahkemesi'nin resmi sayfasından taranmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin on bir (11) ihlal kararı verdiği tespit edilmiştir. Bu ihlal kararlarındaki gerekçeler analiz edilerek birinci derece mahkemelerinin verdiği kararlarda 6284 sayılı Kanun'un uygulanmasında hakimlerin meslek içi özelleştirilmiş eğitim almaları ve bunların da uluslararası düzeyde kadına karşı şiddet, ailenin korunması ve toplumsal cinsiyet konularını kapsamasının gerekliliği yönünde tespit ve öneriler sunulmuştur. Çalışmanın ilerleyen dönemde sayıca artabileceği düşünülen bireysel başvuruların değerlendirilmesinde yol gösterici bir referans olarak alınarak ilgili kanunun geliştirilmesine katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Anayasa Mahkemesi Kararları, 6284 sayılı Kanun, Ailenin Korunması, Kadına Karşı Şiddet, Bireysel Başvuru

An Analysis of the Individual Applications of Decisions Protecting Family and Preventing Violence Against Women

Abstract

This article is conducted regarding decisions of the Turkish Constitutional Court protecting the justifications of trial courts through Law No. 6284 on Protecting Family and Preventing Violence Against Women. The article focuses on individual applications to the Constitutional Court about the sentences within the scope of Articles 4 and 5 regarding Law No. 6284. Hence, the aim is to analyze the infringement decisions by considering personal inviolability, the material and moral circumstances of the individual (Art. 17), and freedom to claim rights through the right to a fair trial and the right to a reasonable decision (Art. 36; Art. 38/4) from the Constitutional Court. The starting point of this article is the indirect result of a potential aggravement of women who declare having been subjected to violence, due to which the Constitutional Court makes decisions regarding the violation of the individual rights of the person who was declared to

* **Sorumlu Yazar:** Gözde İbicioğlu (Doktora Öğrencisi/Arş. Gör.) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul/ Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, Adana, Türkiye. E-posta: gibicioğlu@atu.edu.tr ORCID: 0000-0002-5374-6020

** Bilge Durutürk (Doç. Dr.) Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Adana, Türkiye. E-posta: bduruturk@atu.edu.tr ORCID: 0000-0002-4240-6004

Atf: İbicioğlu G, Durutürk B, "Bireysel Başvurularda Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kararlarının İncelenmesi" (2022) 80(3) İstanbul Hukuk Mecmuası 753. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2022.80.3.0002>

be the perpetrator of violence as a result of the problems implementing Law No. 6284. Thus, this study scans individual applications to the Constitutional Court regarding the results of cases of violence against women from the official page of the Constitutional Court since Law No. 6284's enactment. The Constitutional Court is seen to have decided 11 times that Law No. 6284 had been violated. This article analyzes the reasons for these violation decisions and presents the assumptions and suggestions from the decisions of the first-instance courts in the direction of judges needing to receive specialized in-service training for implementing Law No. 6284. The study aims to contribute to the development of the relevant law by taking it as a referential guide for evaluating the individual applications that are believed will increase in number in the future.

Keywords

Constitutional Court Decision, Law No. 6284, Protecting of the Family and Preventing Violence Against Women, Individual Applications

Extended Summary

This article is conducted regarding decisions of the Turkish Constitutional Court protecting the justifications of trial courts through Law No. 6284 on Protecting Family and Preventing Violence Against Women. The article focuses on individual applications to the Constitutional Court about the sentences within the scope of Articles 4 and 5 regarding Law No. 6284.

Article 4 of the Turkish Constitution mainly involves protective cautionary decisions, and Article 5 addresses the preventive cautionary decisions judges are to make. Regarding cases involving Law No. 6284 in the courts of first instance, judges have declared potentially guilty persons to be the perpetrator of violence at sentencing by considering the victim's declaration of violence as actual fact in cases where no concrete evidence is found. This situation is the issue this article addresses, as not applying the presumption of innocence to sentences may be cause for an unfair accusation of the potentially guilty person, and this appears as a violation of that person's individual rights.

Based on the assumption of the article, this study examines the relationship between sentencing guidelines in Article 4 and in Article 5 with regard to Law No. 6284 as well as the objections presented to the Constitutional Court for evaluating the sentences received from the courts of first instance. First, the article selects the applications resulting from Law No. 6284 to the Constitutional Court, of which 22 applications were found. The article then identified the ones directly related Articles 4 and 5. Nine of these were found to be in violation of individual rights, two to not be in violation, and nine to have been declared expressly bereft of any merit.

The evaluations of the Constitutional Court were seen to mostly be based on considering personal inviolability, the individual's material and moral circumstances, and the freedom to claim rights based on the right to a fair trial and the right of a reasonable decision. Hence, the categorization of the applications in this study's analysis fall under three main frameworks: (1) a consideration of personal inviolability

of the individual's material and moral circumstances (Art.17), (2) freedom to claim rights based on the right to a fair trial and the right to a reasonable decision (Art. 36), and (3) presumption of innocence (Art. 38/4). The study summarizes the sentences from the courts of first instance under these three headings and then analyzes and discusses the decisions of the Constitutional Court.

Therefore, the argument of the article involves the indirect result of a potential aggrievement of women who declare having been subjected to violence, due to which the Constitutional Court then makes a decision regarding the violation of the individual rights of the person declared as the perpetrator of violence as a result of issues implementing Law No. 6284. Hence, this study aims to analyze the Constitutional Court's violation decisions by considering the individual's personal inviolability and material and moral circumstances of the individual (Art. 17), freedom to claim rights based on the right to a fair trial and the right to a reasonable decision, and the individual's presumption of innocence (Art. 36; Art. 38/4).

As a result, the decisions of the Constitutional Court basically reveal that the language of the judge in the court of first instance needs to be corrected through gender sensitivity training. The remarks from the Constitutional Court declare that the usage of judges created an extra disadvantaged position for the victims of violence due to the claim of unfair accusations. The judges of the Constitutional Court very importantly needed to remain unbiased as the decision regarding the applications were based on the presumption of innocence.

Thus, this article's analysis presents assumptions and suggestions for better implementing Law No. 6284 through the enquiry of violation decisions by the Constitutional Court. One effective method may involve a basic handbook for training judges, or face-to-face vocational training seminars. Those would be very efficient ways to solve the problem of rights violations from the start.

Bireysel Başvurularda Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kararlarının İncelenmesi

Giriş

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile ilgili görüş ve öneriler farklı mecralar tarafından dile getirilmektedir. Ayrıca Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluş ile dirsek teması içerisinde olan kadın hakları savunucusu sivil toplum örgütlerinin¹ hazırlamış olduğu gölge raporlarda² belirtilen en önemli hususların başında önleme, koruma, soruşturma dışında “politika üretme yükümlülüğü geribildirimi” gelmektedir. Ancak bu aşamaya gelmeden birinci derece mahkemelerin ve hakimlerin almış olduğu kararların, tarafların başvuruları üzerinden 6284 sayılı kanunun uygulanabilirliği noktasında ne gibi sıkıntılar olduğu bu çalışmanın en öncelikli sorunlarından biridir. Dolayısıyla kapsamlı bir şekilde hazırlanmış olan kadının ve ailenin korunmasını amaçlayan 6284 sayılı Kanun³ çerçevesinde Anayasa Mahkemesi’ne birçok bireysel başvuruda bulunmuş ve bu başvurulara yönelik Mahkeme’nin yaptığı değerlendirmeler, incelenmesi gereken bir saha olarak görülmüştür. Çalışmanın ilgili bölümlerinde detaylı olarak incelemesi yapılan başvuruların analizi neticesinde anlaşılmıştır ki, birinci derece mahkeme hakimlerinin vermiş olduğu kararların bazıları, 6284 sayılı Kanun’un uygulanabilirliği ekseninde hak ihlallerine sebep olmaktadır.

Anayasa’da “devletin sosyal ve iktisadi ödevinin gereği” olarak vurgulanan kadına yönelik şiddetin engellenmesi adına ortaya çıkan 6284 sayılı Kanun birçok açıdan kadınların mağduriyetlerini ortadan kaldırmayı amaçlayan bir kanun olarak bilinmekte ve kadına karşı⁴ şiddetle mücadelede oldukça önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir⁵. Bu noktada 6284 sayılı Kanun’un içeriğine ve uygulanmasına yönelik hukuki boyut incelemesi yapan çalışmalar ve kanunun cinsiyet temelli eşitlik boyutunu inceleyen araştırmalar kanunun uygulama sürecinde yaşanan

¹ Kadının İnsan HaklarıYeni Çözümler Derneği, Türk Kadınlar Birliği, Türk Üniversiteli Kadınlar Birliği vb.

² Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) Türkiye Gölge Raporu 2010-2021 arası, <<https://kadinininsanhaklari.org/yayinlar/raporlar/>>, Erişim Tarihi 28.02.2022.

³ Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Kanun numarası: 6284, Kabul Tarihi: 08.03.2012, RG 20.03.2012/28239.

⁴ 6284 sayılı Kanun çerçevesinde hazırlanan bir çalışma olması sebebi ile makaledeki bütünlüğün korunabilmesi adına “kadına yönelik” ifadesi yerine “kadına karşı” ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

⁵ Necla Öztürk, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler” (2017) 8 (1), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1-32 ; Ali Haydar Yağcıoğlu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar” (2017) Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, 19, Özel Sayı, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 913-966, Nazan Moroğlu, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi” (2012) (Mart- Nisan), Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 357-380.

eşitsizlikler temelindeki aksaklıklarına değinmektedir⁶. Ancak ilgili literatürlerde bizzat vatandaşlar tarafından Anayasa Mahkemesi'ne bireysel hak ihlaline yönelik başvuruların incelendiği kapsamlı bir analiz ya da çalışma bulunmamaktadır. Bu paralelde çalışmada esas alınan, kanunun uygulayıcısı hakimler tarafından uygulanma şeklinin sorunlu olabileceğine yönelik yapılan vurgu çerçevesinde 6284 sayılı Kanun üzerinden haklarında verilen gerekçeli kararlara karşı vatandaşların Anayasa Mahkemesine yaptıkları bireysel başvurularının incelenmesidir.

Söz konusu kararlar, 08.03.2012 tarihinde kabul edilen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un kabul edilmesi sonrasında bu kanunun uygulanmasına ilişkindir. Bu kararlar, Anayasa Mahkemesi'nin resmi sayfasındaki⁷ bireysel başvuru kararları seçilerek ve ilgili hukuk kısmından 6284 sayılı Kanun aratılarak elde edilen yirmi dört başvurudan ibarettir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi'nin önüne gelen bu yirmi dört başvuru sonucunda bu başvuruların on bir tanesinde bir hak ihlali olduğu⁸, iki tanesinde bir hak ihlalinin olmadığı⁹ yönünde karar verilirken on tanesi de¹⁰ kabul edilemez bulunmuştur. Verilen ihlal kararları, 6284 sayılı Kanun'da yer alan ve birinci derece mahkemesi hakimi tarafından verilen koruyucu tedbir kararları (m 4) ve yine hakim tarafından verilen önleyici tedbir kararları (m 5) üzerinden bu kararlara yönelik itirazlar açısından gerçekleşmiştir. Bu maddeler üzerinden yapılan ihlaller ise, Anayasa'da yer alan "kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı (m 17)" ile "hak arama hürriyeti (m 36, m 38/4)" kapsamında adil yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkı açısından gerçekleşmiştir.

Bu çerçevede çalışmanın temel amacı, birinci derece mahkemelerin 6284 sayılı Kanun kapsamında vermiş oldukları kararlar neticesinde Anayasa Mahkemesi'nin bu kararlara yönelik değerlendirmeleri üzerinden 6284 sayılı Kanun m 4 ve m 5 kapsamında kadına karşı şiddet ile mücadeleye yönelik uygulamaları analiz etmektir. Ayrıca yapılan araştırma ve neticesindeki analizler ile ileride düzenlenecek yeni kanun ya da düzenlemeler için geliştirici öneriler verilmesi amaçlanmıştır. Bu önerilerin gerekliliğini ortaya koyan ve çalışmaya çıkış noktası olan durum, şiddet

⁶ Hilal Akdeniz, "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Hukuki Düzenlemelerin Yeterliliği ve Etkililiği" (2012) İnsan Hakları Standartlarının Etkili Uygulaması Bağlamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Uluslararası Sempozyumu, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları; 545-557; Yağcıoğlu, (n 3) 913-966; Öztürk (n 5) 1-32.

⁷ <<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>> Erişim Tarihi 08.12.2020.

⁸ Yapılan arama sonucunda, 6284 sayılı Kanun ve bu Kanun m 4 ve m 5 ile doğrudan ilgili olan on bir tane ihlal kararı olduğu görülmektedir. 2 başvuru ise (S.B. ve Cengiz Kılıç başvuruları) bu kapsamda olmadığı için sadece ilgili bazı kısımlar açısından değerlendirilmiştir. İhlal kararı verilen başvurular ise şunlardır: Salih Söylemezoğlu başvurusu, A.Z.Ö başvurusu, A.B. başvurusu, T.K. başvurusu, K.Ş. başvurusu, S.M. başvurusu, Erdal Türkmen başvurusu, Ö.T. başvurusu, Emre Kaya başvurusu, Mustafa Atak başvurusu, M.Ş.N. başvurusu.

⁹ M.M.E ve T.E. başvurusu aile hayatına saygı hakkı (1982 Anayasası m 20) ile Fatma Güneş başvurusu yaşam hakkı (Anayasa m 17) çerçevesinde değerlendirilmiş ve Mahkeme tarafından ihlal olmadığı yönünde karar verilmiştir.

¹⁰ Azim Çiğil başvuruları iddiaların yeterli delillendirilememesi sebebi ile; C.K., Gamze Armağan, Semra Özel Üner ve M.M.E ve T.E başvuruları (Anayasa m 42 açısından) müdahalenin hukuka uygun olması sebebi ile; İlkur Kızıltoprak, Eylem Çetin Demir, T.A., Özlem Tuncel başvurularında ise hakka ilişkin bir müdahalenin bulunmaması ve son olarak M.M.Ç. başvurusunda ise konu bakımından yetkisizlik sebebi ile Mahkeme kabul edilemezlik kararı vermiştir.

mağduru kadınların 6284 sayılı Kanun'un uygulanması aşamasında birinci derece mahkemesi hakimi tarafından verilen karar neticesinde dezavantajlı bir konuma düşebilme halidir. Çünkü çalışma kapsamında yapılan tarama ve karar sonuçlarının değerlendirmesi sonrasında görülmüştür ki, 6284 sayılı Kanun'un uygulayıcısı olan hakimlerin bu kanun kapsamında verdiği bazı kararlar, özellikle kişi dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı ile hak arama hürriyeti kapsamında toplum içerisindeki bireylerin hak ihlallerine yol açabilmektedir. Çalışmanın çıkış noktası olan argüman ile ilgili olarak yapılan yabancı hukuk literatürü taraması neticesinde de görülmüştür ki, kadına yönelik şiddet ile mücadelede yürürlüğe giren kapsamlı kanunların uygulanma aşamasında gerek şiddet mağduru gerekse de hakkında şiddet uyguladığı iddiası bulunan kişi ya da kişiler açısından suçu oluşturan eylemden bağımsız farklı mağduriyetlere sebebiyet veren vaka incelemelerini içeren çalışmalar oldukça yetersizdir. Bu sebeple yapılan literatür taraması neticesinde çalışmanın sadece Türkiye için değil; yabancı hukuk literatürüne de güncel bir Türkiye örneği olarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6284 sayılı Kanun ve Türk Hukuk sisteminde bireylerin birinci derece mahkemeleri tarafından verilen hükümlerde ortaya çıktığı iddia edilen bireysel hak ihlali durumlarına karşı başvurdukları Anayasa Mahkemesinin yabancı hukuk literatüründe ülke ve vaka örnekleri özelinde farklılık gösterdiği, aynı zamanda üst derece mahkemelerinin ülkeden ülkeye isim, usul ve işleyiş şekli olarak da çeşitlilik gösterdiği bilinen bir gerçektir. Ancak çalışmanın ulusal ölçekte bir analiz olarak kalmaması amacıyla yabancı hukuk literatürü çalışmanın temel amacı ve sunulacak çözüm önerileri aşamasında analitik ve kapsamlı bir değerlendirme yapabilmek adına detaylı olarak taranmıştır. Buradan hareketle yabancı hukuk literatüründe yer alan kadına karşı şiddetle mücadelede uygulanan kanunlar ve bu kanunların uygulamasındaki hakim, savcı, avukatların söylem ve kararları, sonrasında birinci derece mahkemelerinin vermiş olduğu kararlara itirazlar, bu itirazların çözümüne yönelik süreçler, yapılan itirazların yaratmış olduğu mağduriyetler ve bu mağduriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik alınmış çözüm önerilerinin incelendiği çalışmalar üzerine bir tarama araştırması gerçekleştirilmiştir. Neticede tarihsel, kültürel, siyasal ve sosyo-ekonomik parametreler paralelinde ülkelerin ayrışan hukuk sistemlerinin gösterdiği değişim ve sorunlara cevap verme hızındaki farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda yabancı hukuk literatüründe tespit edilen tartışmaların ve analizlerin bu çalışmaya sınırlı bir katkı sağladığı ifade edilebilir. Bununla birlikte yabancı ve Türkiye'deki literatüre dair güncel bir tarama ile çalışmanın temel sorunsalı ve ortaya çıkış sebebinin arka plan bilgisi ve önemini desteklemek oldukça elzemdir. Çalışmanın ilk bölümünü oluşturan bu temel literatür değerlendirmesi bağlamında 6284 sayılı Kanun üzerinden "Kadının beyanı esastır." ilkesi üzerinde durulacak ve bu ilke ile paralel olarak Kanunun 4. ve 5. Maddeleri, çalışmada vakalar olarak incelenmiş ilgili Anayasa Mahkemesi kararlarına ve bu kararlarda değinilen hakimin takdir yetkisine

referans ile ele alınacaktır. İlerleyen bölümde ise Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvuruların çerçevesi ele alınacak ve birinci derece mahkemelerin 6284 sayılı Kanun üzerinden verdikleri kararlara gelen itirazların Anayasa Mahkemesi tarafından nasıl değerlendirildiği ortaya konacaktır. Bu vakaların analizi bağlamında kadına karşı şiddet ekseninde kanunun uygulanması aşamasında ne gibi çözümlerin geliştirilebileceğine dair olası hukuki önlemler ve mesleki eğitim gibi öneriler ana başlıklar ile ortaya konacaktır. Böylece incelenen Anayasa Mahkemesi kararları ekseninde hem hukuk alanında hakimın takdiri açısından hem de ulusal kanunların uygulanabilirliği ile ilgili hukuk, cinsiyet eşitliği ve kadına karşı şiddet temalı ulusal ve bir vaka olarak Türkiye incelemesiyle uluslararası literatürlere katkı sağlanması planlanmaktadır.

I. Kadına Karşı Şiddet ile Mücadelede Hukuki Adımlara Dair Gelişmeler

A. Uluslararası Alanda

Kadına karşı şiddetle mücadelede özellikle 90'lı yıllar itibariyle kadın hareketinde çözüme ve eyleme yönelik faaliyetler, uluslararası platformlarda, farklı disiplinler paralelinde akademik alanda oldukça kapsamlı ve kapsayıcı çalışmaların gerçekleştirildiği bir süreç dahilinde ele alınmaktadır¹¹. Uluslararası örgütler, ulusal sivil toplum örgütleri, üniversiteler, düşünce kuruluşları ve diğer kanaat oluşturacak kurumlar ekseninde sadece kadınların değil, erkeklerin ve çocukların da maruz kaldığı şiddet bağlamında yapılan geniş saha araştırmaları, şiddetin ortaya çıkış sebepleri, tetikleyicileri, özellikle proaktif bir adım olarak şiddet durumunun yaşanmasının engellenmesi veya son aşamada şiddete maruz kalan mağdurların haklarının korunması, küresel bir sorun olarak görölmektedir¹². Bu paralelde özellikle kadın hakları savunucusu aktörler, deneyimlerin paylaşımı ve fark yaratabileceği düşünölen öneri,

¹¹ Esmayagmur Sönmez, "İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi" 2020, 1-17 İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi 1-18.; Eve S. Buzawa and Carl G. Buzawa, *Domestic Violence: The Criminal Justice Response* (3rd edn, California, Sage Publications 2003); Salvador Millaleo, "Violence and Discrimination Against Women in Chile" in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 209-229.

¹² Robert C. Davis and Barbara Smith, "Domestic Violence Reforms: Empty Promises or Fulfilled Expectations?" (1995) 4 (41), *Crime & Delinquency* 541-552.

uygulama ya da mekanizmalar bağlamında raporlar ortaya koymaktadırlar¹³. Yabancı hukuk literatürü ve uluslararası arenadaki tartışmaları değerlendirme amacıyla bu bölüm, özellikle kadına karşı şiddet ile mücadeledeki farklı ülke uygulamaları, hukuk sistemine konu olan davaların süreçleri ve uygulamada tespit edilen aksaklıkları ele almış olan daha önce de belirtildiği üzere sınırlı bir literatüre değinmektedir. Bu haliyle dahi, ele alınan değerlendirme ve analizler, Türkiye örneğindeki duruma dair bir arka plan referansı olması sebebiyle önemli bulunmaktadır.

Karşılaştırmalı Hukuk literatüründe Anglosakson geleneği benimseyen ülkeleri (Kanada, İngiltere, Avustralya, ABD gibi) dünya genelinde önemli bir gündem konusu olan kadına karşı şiddet vakalarının incelenmesi yönünde özel görevlendirilmiş mahkemeler vasıtasıyla çözüm üretmeyi benimsemişlerdir¹⁴. Bu durumun temel sebebi, şiddetin diğer ceza davalarına konu olan durumlardan farklı olarak ayrıcalıklı bir hassasiyet ve değerlendirme gerektirdiğine dayandırılan tartışmalardır. Bu prensipten hareketle dava konusunun meydana geliş sebepleri çok boyutlu ve kimi zaman iç içe geçmiş olmaktadır. Bu çok boyutlu ve karmaşık durumların konu olduğu ilgili davalardaki hakimlerin belli başlı bazı temel kriterler esas alınarak atanmasının yapılması bir gereklilik olarak görülmektedir¹⁵. Hakimin dava konusu olan “şiddet” durumuna dair almış olduğu meslek içi eğitimleri, psikolojik yaklaşım teknikleri gibi sahip olacağı teknik nitelikler, gerek mahkemenin verdiği kararda gerekse de dava sonunda gelebilecek olan –bu çalışmanın da temel çıkış noktası olarak ele alınan ve ilerleyen bölümlerde incelenecek olan itirazlar gibi başka olası- itirazların kapsamlı bir değerlendirilmesinin en baştan yapılmasına hizmet etme amacını taşımaktadır¹⁶. Bunun yanında Anglosakson örneğin dışında kalan dünyanın farklı ülkelerinin hukuk literatürü bağlamında ele alınmış birçok çalışmada, kadına karşı şiddetin önlenmesini

¹³ Lorna J. Smith, *Domestic Violence: An Overview of the Literature (HMSO 1989)*; Millaleo (n 9) 209-229; Helene Silverberg, “Sexual and Domestic Violence Laws in the United States” 287-305; Monica Kocaqi “Countries Reports: Albania&Kosovo” 305-325; Alberto Alonso Rimo “The Fight Against Gender-Based Violence in Spain: Lights and Shadows” 377-389; Zolt Szomora “The Legal and Institutional Approach to Violence Against Women in Hungary” 407-429; V.S. Elizabeth “Country Report-India” 429-431; Byung-Sun Cho, “Law and Practice in Sexual Violence Crimes and Sexual Harassment in South Korea” 431-449; Anna Alekseyeva “Domestic Violence in the Russian Federation” 495-505; Andre Lamas Leite “Violence and Discrimination Against Women in Mexico” 541-553; Vittorio Manes “Sexual Violence Against Women in Italy” 555-565; William Locke, “The Threatment of Men and Women Who Kill Their Mates in Anglo-American Law” 601-623; Almas Jiwni “Addressing Violence and Discrimination Against Women: Lessons Learned from the Canadian Experience” 325-351 in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012); Hilary Charlesworth and Christine Chinkin “Violence Against Women, a Global Issue” in Julie Stubbs (ed), *Women, Male Violence and the Law* (Sydney Law School 1994); Lori L. Heise, *Violence Against Women: The Hidden Health Burden* (World Bank 1996); Holly Johnson *Dangerous Domains: Violence Against Women in Canada (The Nelson Crime in Canada Series)* (Nelson Canada 1996); Sandra Cook and Judith Bessant, *Women’s Encounters with Violence* (SAGE 1997); Renee Römkers “Prevalence of Wife Abuse in the Netherlands: Combining Quantitative and Qualitative Methods in a Survey” 1997 (12) *Journal of Interpersonal Violence* 99-125.; R. Emerson Dobash, Russel O. Dobash, Kate Cavanogh and Ruht Lewis, *Changing Violent Men* (SAGE 2000).

¹⁴ Myrna Dawson and Ronit Dinovitzer, “Victim Cooperation and the Prosecution of Domestic Violence in a Specialized Court” (2001) (18) *Justice Quarterly* 593-622.; Joanne Belknap, Ruht E. Fleury, Heather C. Melton, Cris M. Sullivan and Amy Leisenring, “To Go Or Not To Go? Preliminary Findings on Battered Women’s Decisions Regarding Court Cases” in Helen M. Eigenberg (ed), *Woman Battering in the United States: Till Death Do us Part* (Prospect Heights, IL: Waveland Press 2001) 319-326.; Locke (n 11) 601-623.; Susan Eley, “Changing Practices: The Specialised Domestic Violence Court Process” (2005) 2 (44) *The Howard Journal of Crime and Justice*, 113-124.

¹⁵ Belknap, Fleury, Melton, Sullivan and Leisenring (n 11) 319-326.; Susan Eley, *Changing Practices: The Specialised Domestic Violence Court Process* (The Howard Journal of Crime and Justice 2005) 113-124.

¹⁶ Silverberg (n 11) 287-305.; Locke (n 11) 601-623.

ve cezalandırılmasını amaç edinmiş kanunların çalışmanın da kapsamı paralelinde kanunlaşma süreçleri değil; çıkartılan ilgili kanunların uygulanma süreçlerine dair incelemelerin yapıldığı örnekler tespit edilmiştir¹⁷. Bu örneklerin büyük bir çoğunluğunda tespit edilen kapsamlı argüman, kanunu uygulayan hakim, savcı, kolluk kuvvetleri, taraf avukatlarının mağdur ve sanık bağlamında ele alınan vakalara dair tutumlarının, kararlarının ve savunularının kadına karşı şiddet kanunları kadar titizlikle ele alınması gereken alanlar olduğu konusu ifade edilebilir.

Bu bağlamda ilgili yabancı hukuk literatüründeki tartışmaların ağırlıklı olarak hukuk doktrini ekseninde gerçekleşen çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. İşbu çalışmanın temel çıkış noktasına ilham veren de kanunların uygulamasına yönelik süreçlerin incelendiği vaka odaklı çalışmaların artmasına ihtiyaç duyulan bir saha olduğu ve gerek yabancı gerekse de Türkiye’deki mevcut literatürdeki eksikliklerin giderilmesi amaçlanmıştır.

B. Türkiye’de 6284 Sayılı Kanun Çerçevesinde

Anayasa m 17’de düzenlenen, beden bütünlüğünün dokunulmazlığı ve yaşam hakkını güvence altına alan hüküm çerçevesinde herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Bu temel çerçeveden hareketle sadece kadına değil herhangi bir bireye yönelik her tür şiddet, insan haklarının ihlalidir¹⁸. Dolayısıyla devletin yükümlülüğü, şiddetin gerçekleşmeden önlenmesi veya süren şiddetin sonlandırılmasıdır. Aynı zamanda insanların temel hak ve hürriyetlerinin sağlanması (Anayasa m 12 vd.), özel ve aile hayatının korunması (Anayasa m 20), kadın ve erkek eşitliğinin (Anayasa m 10) temin edilmesi anayasal birer hüküm olarak devletin temel amaç ve görevleri arasında görülerek garanti altına alındığı gibi, Türkiye tarafından 1985 yılından imzalanan ve 1986 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW: The Convention on the Elimination of All Forms Discrimination against Women)’ne göre Sözleşmeye taraf olan devletler aile hayatının korunmasını, kadın-erkek ayrımcılığı yapılmamasını, insanların yaşama hakkını, güvenliğini, öngörür¹⁹. Bunlar aynı zamanda devletlere pozitif yükümlülük olarak yüklenir. Buna göre devletler bu hakları ihlal edememekte (negatif yükümlülük) ve bu hakların korunması ve ihlal edilmemesi için gerekli tedbirleri almak (pozitif yükümlülük) durumundadırlar²⁰.

¹⁷ Sözüer (n 11): Millaleo 209-229; Silverberg 287-305.; Kocaçi 305-325; Rimo “377-389; Szomora 407-429; Elizabeth 429-431; Cho, 431-449; Alekseyeva 495-505; Leite 541-553; Manes 555-565; Locke, “601-623; Jiwani 325-351.

¹⁸ Yasama Dönemi: 24, Yasama Yılı: 2 Sıra Sayısı 181, 1/572 esas numaralı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan tasarının genel gerekçesi için bkz. <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf>> Erişim Tarihi 04.12.2020.

¹⁹ Gökçeççek Ayata, Sevinç Eryılmaz Dilek ve Bertil Emrah Oder, *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2010).

²⁰ “İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi” (İHAS) m 2, 5, 8. “Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme” (CEDAW) m 1, 16, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi (İstanbul) Sözleşmesi” m 1, 4, 5 vd.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal yasaları seviyesinde bakıldığında, kadına karşı ve aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla yürürlüğe giren kanunlardan ilki, 4320 sayılı (Mülga) Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun'dur²¹. Aile içi şiddet olgusu çeşitli tedbirler ve hükümler çerçevesinde 4320 sayılı Kanun kapsamında önlenmeye yönelik olarak uygulanmışsa da bir noktada tıkanmış ve sadece kağıt üzerinden kalan bir metin haline dönüşmüştür. Belirtilen dönem içerisinde AİHM'nin Opuz/Türkiye kararı²², dönemin yargı sisteminin (765 sayılı Kanun ve 4320 sayılı Kanun) yeterli ve caydırıcılık etkisinin olmadığını göstermiştir²³. Aynı zamanda kadına yönelen şiddetin gösterdiği artış da kanun koyucu tarafından yeni bir yasal düzenleme arayışı içine girilmesine sebebiyet vermiştir²⁴. 4320 sayılı Kanun'a yöneltilen eleştiriler, 26 Nisan 2007 tarihinde kabul edilen 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle²⁵ belli noktalarda ortadan kaldırılrsa da genel olarak 4320 sayılı Kanun'un ihtiyaçlara cevap veremediği görülmüştür²⁶. 1995'ten 2002 yılına kadar devam eden Opuz/Türkiye davasının neticelenmesini takip eden dönemde bu kararda vurgulanan etkili korumanın sağlanması ile²⁷ 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 8 Mart 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilmiş ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir²⁸.

²¹ Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Kanun numarası: 4320, Kabul Tarihi: 14.01.1998, RG 17.01.1998/23233 Kanunun ilk hali için bkz.: <<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23233.pdf>> Erişim Tarihi 04.12.2020.

²² Opuz v Türkiye 33401/02 (9.06.2009). <<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-92945>> Erişim Tarihi 27.11.2020.

²³ Paragraf 153: “Mevzuattan ve mevcut araçların kullanılmamasından kaynaklanan engeller, mevcut yargı sisteminin caydırıcılık etkisini ve... yaşam hakkına yönelik ihlalin engellenmesinde oynaması gereken rolü baltalamıştır.” Ayrıca paragraf 172: “...başvurucunun Hükümet tarafından önerildiği üzere sığınma evlerinden birine kabul edildiği varsayılacak olsa dahi, Mahkeme bunları sadece geçici bir çözüm olacağını ... o evlerde kalan mağdurların güvenliğini sağlayacak herhangi bir resmi düzenleme bulunduğu izlenimi de yaratılmamıştır.”

²⁴ “Türkiye’de kadın cinayetleri gün geçtikçe artmaktadır. Sadece istatistikler incelendiğinde neredeyse günde 5 kadının cinayete kurban gittiği bir tablo ile karşı karşıya kalınmaktadır. Yapılan araştırmalar, katillerin genellikle kadının ‘en yakın’ olan erkeklerden ... oluştuğunu göstermektedir...” 2/145 esas numaralı teklifin gerekçesi <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf>> Erişim Tarihi 04.12.2020.

²⁵ Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun numarası: 5636, Kabul Tarihi: 26.04.2007, RG 04.05.2007/26512 <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070504-2.htm>> Erişim Tarihi 04.12.2020.

²⁶ Mustafa Ateş, “4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler” (2007) 3, Ankara Barosu Dergisi 161-169; Gökçeççek Ayata, Sevinç Eryılmaz, Seda Kalem, *Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kimi ve Neyi Koruyor? Hâkim, Savcı, Avukat Anlatıları* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011); Emel Badur, “Ailenin Korunması Alanındaki Son Gelişmeler” (2009) 84, Türkiye Barolar Birliği Dergisi 69-92; Öztürk (n 5) 913-966; Moroğlu (n 3) 357-380; Ali Akın, “Kadına Karşı Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Açısından Konuya Bakış” (2008) 30, Adalet Dergisi, 271-278; Mustafa Akın, “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Belirtilmeyen Tedbirlere Hükmedilmesi ve Danışmanlık Tedbirinin Uygulanması” (2007) 14, Terazi Hukuk Dergisi, 93-102; Eray Karınca, “Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 Sayılı Kanun’da Yapılabilecek İyileştirmeler”, (2010) 1(3), Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 325-348.

²⁷ 2/38 esas numaralı teklif ve gerekçesi <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf>> Erişim Tarihi: 04.12.2020.

²⁸ 6284 sayılı Kanun’a ilişkin Adalet komisyonu Raporu’nda belirtildiği gibi yaşam hakkının temel bir insan hakkı olarak görüldüğü ve bu durumun Devlet’in korumakla yükümlü olduğu bir görevi olduğu; sadece yasama faaliyetleri açısından değil toplumsal bilincin oluşturulması adına koruyucu ve giderici tedbirlerin alınmasının gerektiği vurgulanmıştır. Yine aynı adalet komisyonunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı da belirtilen hassasiyetlerin uygulamada hemen çözümlenmesini kolay olmadığını; toplumun değişim ve dönüşümünün zihinsel bir boyutta gerçekleştirilmesi için toplu bir seferberlik olması gerektiğini açıklamıştır. Konu ile ilgili olarak Öğretide de aile içi şiddet ile ilgili olarak birçok sosyal, ekonomik, kültürel sebeplerin olduğu ve bu durumun sadece bir kanun ile değil uzun soluklu toplumsal farkındalıkla gerçekleşeceği kabul görmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Köksal Bayraktar, Fulya Eroğlu, “Aile İç Şiddete İlişkin Ceza Kanunu Çerçevesinde Genel Bir İnceleme” (2012) 8 (2), Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 63-111.

6284 sayılı Kanun m 2’de “Kanunun uygulanması ve uyulmasında esas alınacak temel ilkeler” verilmiş Anayasa ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemelerin beraberinde bir metin olarak oldukça kapsamlı ve dönemi için büyük bir adım ve ilk olarak görülmüştür²⁹.

Toplumun ihtiyaçları ve sorunları da oldukça iyi analiz edilerek ortaya konan 6284 sayılı Kanun’da şiddet kavramı tanımlanmış ve bunun yanında şiddeti uygulayan ve şiddete maruz kalan ile bunlar hakkında verilecek önleyici tedbirler genişletilmiş, 4320 sayılı Kanun’da yer almayan ve mülki amir ile hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbirler öngörülmüş, uzun süren ceza yargılamalarının önüne geçmek adına derhal uygulanabilecek zorlama hapsi getirilmiştir.

Şiddet, bir insan hakkı ihlali olarak görülmesi sebebi ile bu sorun bir “özel alan” sorunu olmaktan çıkarılarak toplumsal alanda tartışılmaya başlanmıştır. Ayrıca bununla olan mücadelede bir devlet politikası olarak kabul edilmiştir³⁰. Bu sebeplerdir ki 6284 sayılı Kanun’da tanımı yapılan şiddetin, şiddet ile mücadele açısından kurumsal bir boyuta taşınması amaçlanmıştır. Kanun şiddetin önlenmesi ve verilen tedbir kararlarının etkili uygulanabilmesi ve izlenebilmesi amacıyla yedi gün/yirmi dört saat esası ve tek kapı ilkesini benimsemiştir. Bu paralelde şiddet önleme ve izleme merkezlerinin (ŞÖNİM) kurulması öngörülmüş (m 14), şiddet mağdurları kadar şiddet uygulayan faillerin de destek hizmet almaları ve topluma kazandırılmalarına yönelik faaliyet alanları geliştirilmiştir (m 15/3). Aynı zamanda bu çalışma içerisinde de vurgulanacak olan şiddetle mücadele konusunda oldukça önemli ve proaktif bir faaliyet olan kurumlar arası koordinasyon ve eğitimler de ilgili bir madde (m 16) ile vurgulanmıştır³¹.

1. 6284 Sayılı Kanun ve “Kadının Beyanı Esastır” İlkesi

6284 sayılı Kanun’un temelini oluşturan ve bugün konu ile ilgili çalışma yapan pek çok kesimin bildiği gibi kadına karşı şiddet vakalarında temel olarak alınan kadının beyanının esas olmasıdır. Ontolojik olarak bakıldığında kadına karşı şiddet konusunda toplumların farklı gelenek göreneklerinin ötesinde, temelde ataerkil bir düzenin hakim olması erkeğin -erkeklik çalışmaları perspektifini ayrı tutarak yaklaşıldığında- avantajlı bir konumda olduğu ve “kadının sözünün” özellikle de şiddet durumu söz konusu olduğunda “kadının beyanının” ne kadar büyük bir durum eşitleyici olabileceğinden yola çıkarak kabul edilen bir uygulama olduğu bilinmekte ve göz ardı da edilmemektedir. Ancak sadece kadının beyanı üzerinden 6284 sayılı Kanun’un uygulamaya koyulmasına yönelik olumsuz

²⁹ Öztürk (n 5) 913-966; Akın (n 6) 271-278; Özgür Beyazıt ve Arzu Beyazıt “4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Üzerine Değerlendirmeler” (2011) (40) Adalet Dergisi, 42, 58.

³⁰ 1/572 esas numaralı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan tasarının genel gerekçesi <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf>> Erişim Tarihi 04.12.2020.

³¹ Öztürk (n 3) 1-32; Moroğlu (1) 357-380.

eleştiriler ve yükselen sesler bugün birçok farklı platformda dile getirilir hale gelmiştir³².

Bu noktada eleştiri oklarının yöneltildiği 6284 sayılı Kanun'da yer alan kullanımın değerlendirmesinden önce 6284 sayılı Kanun'un öncesindeki kanun içeriğinde nasıl bir durum kullanıldığı ve aynı zamanda kanunların geliştirilmesi ve eleştirisi için önemli bir mercii olduğundan yola çıkarak geçmiş dönemde bir üst derece mahkemesi olan Yargıtay tarafından konu ile ilgili ne gibi kararlar alındığına değinilmesi gerekmektedir³³. Bunun yanında 6284 sayılı Kanun öncesinde yürürlükte olan ve şiddete yönelik olarak kapsam açısından dönemin ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamamakla beraber şiddete uğrayanın beyanının korunduğu bir diğer yasa olan 4320 sayılı Kanun üzerinde durma gerekliliği de görülmüştür.

İlgili geçmiş dönem 4320 sayılı Kanun'da³⁴ m 1'de "... aile içi şiddete maruz kalanların veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirilmesi üzerine Sulh Hukuk Hakimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen... tedbire/tebirlere başvurabileceği" düzenlenmiştir. Ancak Sulh Hukuk Hakiminin³⁵, kendisine bir müracaat olmadan koruma kararı verebilmeyi kendiliğinden başlatabileceğine dair kanunda açık bir hüküm bulunmadığından, hakim bu süreci kendiliğinden başlatamamaktaydı. Aynı zamanda hakimin aile içi şiddete maruz kalma hadisesine ilişkin dosyanın incelemesini duruşma açarak veya evrak üzerinde yürüteceğine ilişkin açık bir hüküm de bulunmamaktaydı. Bu iki durumun yanında Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin konuya yönelik kararları³⁶ paralelinde 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m 105, m 106, m 107 ve m 108. maddelerinde belirlenen prosedür uyarınca yargılama yürütülecek ve m 105/2'de yer alan "Müstacel veya müddeinin hukukunu derhal muhafaza zaruri olan hallerde her iki taraf davet edilmeksizin dahi ihtiyati tedbire karar verilebilir." hükmü gereğince aile içi şiddete maruz kalanın derhal korunmasının gerekli olduğu hallerde, kusurlu eş veya aile içi şiddete maruz kalan davet edilmeden evrak üzerinde karar verilebilecektir, şeklinde bir uygulama izlenmekteydi. Bu uygulama ile hakimin yürüteceği yargılamada, aile içi şiddete maruz kalan eşin şiddete maruz kaldığını ispat etme yükümlülüğü kalmamaktaydı³⁷.

³² Yağcıoğlu, (n 3) 913-966; Kübra Ercoşkun Şenol, "Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme" (2019) 13, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 423-459; Ali Balkan, "Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Uygulanabilecek İdari Koruma Tedbirleri", (2017) 3 (14), International Journal of Academic Value Studies, 183-191.

³³ Yusuf Solmaz Balo, "Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulanması" (2003) 2(6), Aile ve Toplum, 23-33; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 26.4.1999 tarihli ve Esas: 1998/4506, Karar: 1999/40 ; <<https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/211141-7-soru-7-yanit-istanbul-sozlesmesi-nedir-ne-getiriyor>> Erişim Tarihi 04.12.2020; <<https://t24.com.tr/haber/kadinin-beyani-esastir-ilkesi-nedir-ne-degidir,807070>> Erişim Tarihi 04.11.2020; <<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47129398>> Erişim Tarihi 04.12.2020.

³⁴ Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Kanun numarası: 4320, Kabul Tarihi: 14.01.1998, RG 17.01.1998/23233 Kanunun ilk hali için bkz.: <<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23233.pdf>> Erişim Tarihi 04.12.2020.

³⁵ 5636 sayılı Kanun m 1 ile Sulh Hukuk Hakimi ifadesi, "Aile Mahkemesi Hakimi" şeklinde değiştirilmiştir.

³⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 26.4.1999 tarihli ve Esas: 1998/4506, 1999/40-2 sayılı kararı

³⁷ "Sulh hukuk mahkemesi kadının tekrar şiddete uğrama ihtimalini göz önüne alarak başvurunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafın dinlenmesine gerek olmadan bu kararı verebilecektir. Kadının mahkemede şiddete uğrama ihtimalini kanıtlaya yükümlülüğü de bulunmamaktadır." 4320 sayılı Kanun m 1 gereğince.

4320 sayılı Kanun'un devamında bugün bu çalışmanın da konusu olan 6284 sayılı Kanun'un hazırlanma sürecinde, toplumun dönem sürecindeki ihtiyaçlarına, yaşanan şiddet durumlarına ve şiddet mağdurlarının koşullarına bakılarak bir çerçeve çizildiği söylenebilir. Bunun yanında 6284 sayılı Kanun'un ön hazırlığı amacıyla sayılı 4320 sayılı Kanun'un "amaç, kapsam ve temel ilkeleri" (m 1) ile tanımlarına (m 2) bakılmıştır. 4320 sayılı Kanun'un amacının şiddete uğrama tehlikesi bulunan ya da şiddete uğrayan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması olduğunun belirtilmesi yeterli görülmemiştir. Bu sebeple 6284 sayılı Kanun'da 4320 sayılı Kanun'daki kullanımdan farklı olarak m 2'de, aile fertleri ve kadının yanı sıra cinsiyeti ne olursa olsun şiddete doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiler ile şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiler şiddet mağduru olarak sayılmıştır³⁸. Dolayısıyla 6284 sayılı Kanun ile beraber cinsiyetinden bağımsız olarak kadın ya da erkek her birey şiddete uğradığı sürece şiddet mağduru olarak kabul edilmektedir. Buradan hareketle kamuoyunda ve birçok farklı tartışma dahilinde yapılan "Kadının beyanı esastır" ilkesinden yola çıkarak öncelikle belirtilmesi gereken 6284 sayılı Kanun kapsamında "Kadının beyanı esastır" şeklinde bir kullanımın yer almadığı; ancak bu kapsam dahilinde şiddet mağduru "bireyin" şiddetin uygulandığına dair beyanının herhangi bir ispat istenmeden değerlendirilmesinin bazı hallerde mümkün olduğu belirtilmiştir³⁹. Dolayısıyla "Kadının beyanı esastır" ilkesine yönelik olarak bu uygulamanın yanlış olduğunu savunan görüşler, 6284 sayılı Kanun kapsamında vurgulanan ve şiddet mağduru olarak belirtilen kapsayıcı tanımı göz ardı etmektedirler. Kanun kapsamında herhangi bir delil aranmaksızın koruma altına alınmaya çalışılan ve beyanı esas alınan şiddet mağduru; sadece kadın değil şiddete uğrayan herhangi bir birey olarak değerlendirilmelidir. Diğer bir deyişle, bu değerlendirme ile kanunun sadece kadınlar için değil, toplumdaki şiddet mağduru her bireyi koruma çabasından yola çıkılarak oluşturulduğu da anlaşılmaktadır. Gerek kadın hakları gerekse cinsiyet eşitliği ilkeleri açısından oldukça önemli ve gelişmiş bir adım olarak belirtilen 6284 sayılı Kanun'un şiddet mağduru kişinin beyanından hareket etmesi ve şiddetin kanıtının aranmaması ilkesi ile hareket etmesi çağdaş ve gelişmiş bir kanun içeriği ile paralellik taşımaktadır. Kaldı ki, kanun ile her bireyin şiddete maruz kaldığını dile getirmesi ile şiddet mağduru sayılması, kötü amaçlar ile kullanıldığının ya da suiistimal edildiğinin tartışılmasından önce şiddete uğradığını beyan eden kişinin, şiddetin boyutu ne olursa olsun o şiddet anında olur da o şiddet anından kurtulursa ve mahkemeye giderse kendini haklı çıkaracak delil ya da kanıt peşinde koşamayacak bir haleti ruhiye içinde olması sebebiyle zaten şiddet mağdurundan şiddete uğradığına dair delil istenmesi ayrıca devlet tarafından uygulanan bir başka psikolojik şiddete dönüşecektir düşüncesindeyiz.

³⁸ Detaylı bilgi için bkz. 6284 Sayılı Kanun 2/1-b

³⁹ 6284 sayılı Kanun m 8/3: "Koruyucu Tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz."

2. 6284 Sayılı Kanun m 4 ve m 5 Kapsamında Hakimin Takdir Yetkisi

6284 sayılı Kanun çerçevesinde uygulanan tedbirler, hakim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları (m 4) ve önleyici tedbir kararları (m 5) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu tedbirler kişinin cinsiyetine bakılmaksızın şiddete uğradığını ve bunun sonucu olarak da kendisi veyahut şiddet uygulayan hakkında bir tedbir kararı uygulanmasına dair talebini ilgili mercilere (Bakanlık, kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısı) bildirdiği takdirde tedbir kararının aile mahkemeleri hakimleri vasıtasıyla verilen gerekçeli kararlar ile mümkün olmaktadır (m 8/1). Dolayısıyla hakimlerin vermiş olduğu gerekçeli kararların değerlendirilebilmesi ve doğru analizi için yol gösterici ilgili maddelerin açıklamasının yapılması ve tartışmalı noktalarına değinilmesi yerinde olacaktır.

6284 sayılı Kanun m 4 ve m 5'te şiddet mağdurlarının korumasıyla ilgili uygulanacak tedbirler hususunda hakime takdir yetkisi verilmiştir. Bu maddelerde aynı zamanda tedbir kararlarının alınması amacıyla çizilen çerçeve ile hakimin gerekçeli kararının ve yetkisinin alanını da belirlemiştir. Buna göre Hakim, “korunan kişilerle ilgili olarak” m 4'te yer alan tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verebilecektir. Hakim “şiddet uygulayanlarla” ilgili olarak ise m 5 'de yer alan tedbirlerinden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verebilecektir⁴⁰. Görüldüğü üzere hakime ilgili vaka üzerinden bir değerlendirme yapması ve bu değerlendirme kapsamında takdir yetkisini kullanarak bir karar verilmesi görevini yüklemiştir. Her iki madde için de hakime verilen takdir yetkisi, hem kanun metninde sayılan koruyucu ve önleyici tedbirlerden “yalnızca birine veya birkaçına” başvurabilmesi açısından hem de taraflara kanun metni dışındaki “benzer bazı tedbirler” in uygulanabilmesi açısından tanınmıştır.

6284 sayılı Kanun bireyden yola çıkarak şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi ile karşı karşıya olan kadınların, çocukların ve diğer kişilerin (m 1) işlenen şiddet veya şiddete uğrama tehlikesini engellemeye çalışmaktadır. Bunu gerçekleştirirken de şiddet mağdurunun beyanı üzerinden korunmasını amaçlasa da bu durumu düzenleyen spesifik bir madde bulunmamakla birlikte bunun etkilerinin görüldüğü maddeler bulunmaktadır. “Kadının beyanı esastır” ilkesinin bir yansıması olarak m 4'te düzenlenen koruyucu tedbirler şiddet mağduru kişiler hakkında ve şiddetin uygulandığına dair herhangi bir delil veya belge aranmaksızın uygulanabilmesi gösterilebilir (m 8/3). Şiddet mağduru kişilerden, kendilerinin şiddete uğradığına dair bir sağlık raporu vs. istenmesi, kararın verilmesinde bir gecikme doğurabilir ve hatta bu kişiye yönelik şiddetin devamına sebebiyet verebilir⁴¹. Burada şiddet mağduru kişilerin ivedilikle korunması amaçlanmıştır⁴².

⁴⁰ Detaylı bilgi için bkz. 6284 Sayılı Kanun m 5.

⁴¹ Mehmet Şerif Sağroğlu *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* (Legal Yayinevi 2013) 109.

⁴² Cansu Kaya Kızıllırmak, “İstanbul Sözleşmesi'nin Genel İlkeleri Işığında 6284 sayılı Kanun'un 4. Maddesi Uyarınca Hakim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbirler” (2020) *Public and Private International Law Bulletin*, 40 (2), 639.

Önleyici tedbirlerde ise durum farklıdır. Önleyici tedbirler “şiddet uygulayanlar” hakkında uygulanmasının haricinde önleyici tedbirler “şiddet uygulayanların” hareketlerini kısıtlayan diğer bir deyişle temel hak ve özgürlükler alanına (örneğin, seyahat özgürlüğü) müdahale eden kısıtlayıcı niteliği olan tedbirlerdir. Bu açıdan önleyici tedbirlerin uygulanabilmesi için kanun, kişinin şiddete maruz kaldığı veya maruz kalma tehlikesi altında bulunduğu hususunda olguların varlığı için herhangi bir “delil veya belge aranmaksızın” ifadesi kullanmamıştır. Bu sebeple önleyici tedbirlere başvuracak aile mahkemesi hakimlerinin şiddetin varlığına veya şiddete uğrama tehlikesine⁴³ dair birtakım delil veya belgenin varlığını araması gerekmektedir⁴⁴. Ancak yine de tedbir kararlarının “Gecikmeksizin verileceği ve bu kararın verilmesindeki gecikmenin de bu kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde olmaması gerektiği” düzenlenmiştir (m 8/3). Bu açıdan şiddete maruz kalan kişinin şiddetin varlığını ya da şiddete uğrama tehlikesi altında bulunduğunu gösteren olguların varlığı gerekmektedir. Aksi halde bu durum, kişilere kanunla sağlanan hakkın kötüye kullanılmasına sebebiyet verecektir⁴⁵. Aşağı kısımda da Anayasa Mahkemesi’nin gerekçeli karar hakkının ihlali çerçevesinde değerlendirdiği Salih Söylemezoğlu başvurusunda da durum bu şekilde gerçekleşmiştir. Söz konusu verilen önleyici tedbirin “acil müdahale” olgusunu sağlamış olsa da bu amacın gerçekleşmesi adına tedbir kararında şiddetin var olduğuna yönelik kanaate nasıl ulaşıldığının açıklanması gerekmektedir⁴⁶.

Söz konusu önleyici tedbirlerin hükümde yer aldığı şekliyle “uygun görülecek benzer tedbirler” ifadesi ile sınırlı sayıda olmadığı belirtilmiştir. Somut olayın gösterebileceği özellikler çerçevesinde bu tedbirlerin sınırlı bir sayıda olmaması doktrinde isabetli olarak değerlendirilmiştir⁴⁷. Ancak şiddet uygulayanın bir temel hak ve özgürlüğüne etki etmesi, gecikmede tehlike bulunan hallerde yalnızca hakim kararı ile verilmesi, orantılı olması⁴⁸ geçici olması (6284 sayılı Kanun m 8/2), itiraz edilebilmesi (6284 sayılı Kanun m 9) yönlerinden 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda düzenlenen “koruma tedbirlerine” benzemektedirler. Hatta önleyici tedbir, 6284 sayılı Kanun’a özgü bir “adli kontrol” uygulamasıdır denilebilir. Ancak bilindiği üzere Ceza Muhakemesi Kanunu’nda düzenlenen koruma tedbirlerinin kişinin henüz hakkında bir hüküm bulunmaksızın soruşturma veya kovuşturma evresinde uygulanması ve bunlardan her birinin bir temel hak ve özgürlüğe bir

⁴³ Anayasa Mahkemesi, C.K. başvurusu, 2016/3114, 18.07.2019, par. 37.

⁴⁴ Yağcıoğlu (n 1) 948-949.

⁴⁵ Anayasa Mahkemesi, Salih Söylemezoğlu başvurusu, 2013/3758, 06.01.2016, par. 34-35.

⁴⁶ Anayasa Mahkemesi, Salih Söylemezoğlu başvurusu, 2013/3758, 06.01.2016, par. 39.

⁴⁷ Şenol, (n 29) 443; Mehmet Erdem, “Aile İçi Şiddet ve 4230 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun” (2007) 73 TBB Dergisi, 66; Öztürk, (n 5) 18.

⁴⁸ <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf>> s. 47, Erişim Tarihi 04.12.2020.

müdahale niteliğinde olması sebebi ile bir kanunla düzenlenmesi kuraldır⁴⁹. Bu da koruma tedbirlerinin sınırlı sayıda olduğu⁵⁰ ve kanunda düzenlenen şekilde ancak uygulanabileceği anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle hakim yalnızca Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen koruma tedbirlerini uygulamakla görevli olup kıyas yoluyla yeni bir koruma tedbiri üretip uygulayamayacağı gibi kanunda yer alan bir koruma tedbiri için aranan şartlar ve sebepler de kıyas yoluyla genişletilemeyecektir⁵¹. Bu açıdan her ne kadar hakimın tedbir kararını verilebilmesi için birtakım delil ve belge şartı aranmış olsa da bu tedbir hakkında henüz bir ceza soruşturması dahi bulunmayan “şiddet uygulayan” kişi hakkında uygulanmaktadır. Bu sebeple 6284 sayılı Kanun m 5/1'deki “Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hakim tarafından karar verilebilir.” düzenlemesindeki “benzer tedbirler” ifadesinin, önleyici tedbirlerin şiddet uygulayanın bir temel hakkına müdahale etmesi sebebiyle hakimın hali hazırda var olan bir önleyici tedbire benzer, yeni bir önleyici tedbir yaratamayacağını ve dolayısıyla da bunu uygulayamayacağını aksi halde, temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin Anayasa m 13 ile bir çelişkiye düşüleceğini düşünmekteyiz⁵².

II. İlk Derece Mahkemeleri Kararlarına Yönelik olarak Anayasa Mahkemesi'nin Değerlendirmeleri ve Gerekçeli Kararlarının İncelenmesi

Karar taraması neticesinde elde edilen başvurulardan on bir tanesinde ihlal kararı verildiğini belirtmiştik. Ancak ihlal kararlarını değerlendirirken konu kapsamında ihlalin olmadığı yönünde karar veya kabul edilemezlik kararı verilen Azim Çiğil başvurusu (kabul edilemezlik), Semra Özel Ünel başvurusu (kabul edilemezlik), M.M.Ç. başvurusu (kabul edilemezlik), Özlem Tuncel Kaya başvurusu (kabul edilemezlik), M.M.E ve T.E. başvurusu (ihlal olmadığı) ve Gamze Armağan başvurusu (kabul edilemezlik) gibi diğer kararlardan da analiz sırasında faydalanılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurulardaki hukuki niteleme ile bağlı olmadığından⁵³ hak ihlali olduğu yönünde karar verdiği Salih Söylemezoğlu başvurusu, Erdal Türkmen başvurusu, S.M. başvurusu ve T.K. başvurusunu da “Hak arama hürriyeti (m 36, m 38/4)” kapsamında adil yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkı çerçevesinde değerlendirilirken; K.Ş başvurusunu, Ö.T. başvurusunu ve A.Z.Ö başvurusunu konumuz dahilinde Anayasa'da yer alan “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı (m 17)” hakkı çerçevesinde değerlendirmiştir. Kararları analiz ederken

⁴⁹ Cumhur Şahin, *Ceza Muhakemesi Hukuku I* (6. bası, Seçkin Yayıncılık 2015) 273; Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku* (12. bası, Seçkin Yayıncılık 2018) 538; Nur Centel ve Hamide Zafer *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. bası, Beta Yayıncılık 2018) 356.

⁵⁰ Şahin, (n 20) 273.

⁵¹ Şahin (n 20) 273.

⁵² Burhan Caner Hacıoğlu, “4230 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'la İhdas Edilen “Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a Muhalefet Suçu” Üzerine Bir İnceleme” (1999) (3) 1 Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, 41; Balo (n 30) 26.

⁵³ Anayasa Mahkemesi, Tahir Canan Başvurusu, 2012/969, 18.09.2013, par. 16.

Anayasa Mahkemesi'nin değerlendirmelerinin ne yönde yaptığını görebilmek açısından başvurucuların ihlal edildiğini düşündüğü diğer haklara da kısaca yer verilmiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi'nin değerlendirmeleri, gerekçeli kararları ve kararların analizi şu şekildedir:

A. “Hak Arama Hürriyeti” (Anayasa m 36) ve “Suçlu Sayılmama Hakkı” (Anayasa m 38/4) Açısından

Bu başlık altında incelenen tüm kararlardaki başvuruya sebep olan husus 6284 sayılı Kanun m 5'te düzenlenen “önleyici tedbir” kararının/kararlarının uygulanması sonucu oluşan durumlardır.

Salih Söylemezoğlu başvurusunda başvurucunun eşi ile devam etmekte olan boşanma davası sırasında hakkında 6284 sayılı Kanun çerçevesinde verilen önleyici tedbir kararlarına yaptığı itirazın, söz konusu iddiaların gerçeği araştırılmaksızın, inceleme yapılmaksızın ve hatta savunması alınmaksızın reddedilmesi sonucunda önleyici tedbir talebinde bulunanın “kadın” olmasının yeterli görülmesi nedeniyle ayrımcılığa (Anayasa m 10) maruz kaldığını ve bunun yanı sıra kişi dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlık (Anayasa m 17), “yerleşme ve seyahat hürriyeti” (Anayasa m 23) ve adil yargılanma hakkının (Anayasa m 36) ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi ihlal edildiği iddia edilen eşitlik hakkı ve seyahat özgürlüğü açısından değil, yalnızca adil yargılanma hakkı açısından bir değerlendirme yapmıştır ve m 36 bağlamında ihlal kararı vermiştir.

Erdal Türkmen başvurusunda da⁵⁴ başvurucu hakkında bir süre birlikte yaşadığı bir kadının şikayeti üzerine 6284 sayılı Kanun çerçevesinde önleyici tedbir kararı, daha sonra buna uymadığı gerekçesiyle hakkında zorlama hapsi verilmiştir. Ancak buna yaptığı itirazda söz konusu tedbire aykırı davrandığını gösteren kesin bir kanıtın olmaması üzerine zorlama hapis kararı kaldırılmıştır. Ancak başvurucunun iddiasına göre yine herhangi bir kanıt olmaksızın hakkında tekrardan zorlama hapsine hükmedilmiş ve bunun sadece bir beyana dayalı olması sebebiyle kanuna aykırı olduğunu ve gerekçeli karar hakkının (Anayasa m 36) ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa mahkemesi m 36 bağlamında ihlal kararı vermiştir.

S.M. başvurusunda⁵⁵ ise, hakkında önleyici tedbir kararı verilen başvurucu, aynı zamanda açılan ceza soruşturmasında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi üzerine bu tedbir kararına itiraz etmiştir. Reddedilen itiraz üzerine başvurucu, sadece tek taraflı irade beyanı ile hakkında uygulanan önleyici tedbir kararında, kendisinin “şiddet uygulayan” şeklinde ifade edilmesinin kişilik haklarını zedelediğini ve “suçlu” izlenimi doğurduğundan şeref ve itibar hakkı (Anayasa m 17) ve “masumiyet

⁵⁴ Anayasa Mahkemesi, Erdal Türkmen başvurusu, 2016/2100, 04.04.2016.

⁵⁵ Anayasa Mahkemesi, S.M. başvurusu, 2016/6038, 20.06.2019.

karinesinin” (Anayasa m 36, m 38/4) ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi sadece Anayasa m 36 ve m 38/4 kapsamında ihlal kararı vermiştir.

Yine T.K.⁵⁶ başvurusunda da aynı S.M. başvurusunda olduğu gibi başvuru, kendisinin herhangi bir savunmasının alınmadan, gerekçeli bir karar verilmeksizin sadece bir tarafın soyut beyanları üzerine “şiddet uygulayan” olarak hakkında önleyici tedbir kararı verildiğini iddia etmiştir. Bu durumun yine “şeref ve itibar hakkının” (Anayasa m 17) ve “masumiyet karinesinin” (m 38/4) ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi m 17 ve m 36 kapsamında ihlal kararı vermiştir.

A.B. başvurusunda⁵⁷ da başvuru, eşi ile boşanma sürecindedir. Her ne kadar ayrı yaşasalar da eşine şiddet tehdidinde bulunma, hakaret etme gibi davranışlarda bulunması sebebi ile başvuru hakkında m 5 kapsamında tedbir kararı alınmıştır. Ancak başvuru hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararı olmasına rağmen itiraz merciinde “şiddet uygulayan” ifadesinin yer almasının “masumiyet karinesini” (Anayasa m 38/4) ve kendisine bir savunma hakkı tanınmadan itiraz merciinin talebini reddetmesi sebebi ile de “gerekçeli karar hakkının” (Anayasa m 36) ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi de her iki hak açısından da ihlal kararı vermiştir.

Emre Kaya başvurusunda⁵⁸ başvuru, yine eşi ile boşanma sürecinde olup hakkında m 5 kapsamında verilen tedbirlerin bu kez polis olması sebebi ile uygulanamayacağını veyahut bazı tedbirlerin hükümsüz olduğunu iddia ederek bu karara itiraz etmiştir. Ancak reddedilen itiraz talebinin hem “yaşam hakkının” (Anayasa m 17) hem de “gerekçeli karar hakkının” (Anayasa m 36) çerçevesinde ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi de yalnızca m 36 kapsamında ihlal kararı vermiştir.

6248 sayılı Kanun kapsamında verilecek olan tedbir kararlarının konusunu, suç niteliğinde olup olmamasına bakılmaksızın geniş anlamda şiddet sonucunu doğurabilecek eylemlerin oluşturduğu aşikardır. Tedbire konu olan fiilin bir suç oluşturması durundan kanunda bahsedilerek şiddet ve suç kavramları arasında ayrıma gidilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 6284 sayılı Kanun çerçevesinde uygulanan tedbirler, hakim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları (m 4) ve önleyici tedbir kararları (m 5) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İlk derece mahkemesi tarafından hükmedilen ve suç niteliğinde olan ya da suç niteliğinde olmayan tedbir kararlarının konusunu şiddet sonucunu doğurabilecek eylemler oluşturmaktadır. Buradan hareketle de 6284 sayılı Kanun içerisinde tedbire konu fiilin bir suç oluşturması halinde suç ve şiddet tanımları arasındaki farka dikkat çekilmiştir⁵⁹.

⁵⁶ Anayasa Mahkemesi, T.K. başvurusu, 2017/27041, 11.12.2019.

⁵⁷ Anayasa Mahkemesi, A.B. başvurusu, 2018/2626, 14.10.2020.

⁵⁸ Anayasa Mahkemesi, Emre Kaya başvurusu, 2018/743, 10.02.2021.

⁵⁹ S.M. başvurusu, par. 48.; Salih Söylemezoğlu başvurusu, par. 40; Emre Kaya başvurusu, par. 28.

Koruyucu tedbirler, şiddet mağdurları (m 2/1-e) hakkında ve şiddetin uygulandığına dair herhangi bir delil veya belge aranmaksızın uygulanabilirken (m 8/3); önleyici tedbirler “şiddet uygulayanlar (m 2/1-g)” hakkında uygulanmaktadır. Önleyici tedbirler şiddet uygulayanların hareketlerini kısıtlar bir niteliğe sahiptir. Diğer bir deyişle bu tedbir kararları ile bir tarafın vücut dokunulmazlığı veya yaşam hakkı gibi kişi için vazgeçilmez hak ve menfaatleri korunmakla birlikte diğer tarafın kişi hak ve özgürlüklerine de önemli ölçüde sınırlamalar getirmektedir. Bu açıdan tedbir kararlarından olumlu ya da olumsuz etkilenen tarafın temel hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin gözetilmesi gerekmektedir⁶⁰. Bu sebeptendir ki, önleyici tedbirlerin uygulanabilmesi için kanun, kişinin şiddete maruz kaldığı veya maruz kalma tehlikesi altında bulunduğu hususunda olguların varlığı için herhangi bir “delil veya belge aranmaksızın” ifadesi kullanmamıştır. Dolayısıyla önleyici tedbirlere başvuracak birinci derece mahkemesi hakimlerinin şiddetin varlığına veya şiddete uğrama tehlikesine⁶¹ dair olguların varlığı gerekmektedir⁶².

Bu kapsamda 6284 sayılı Kanun çerçevesinde uygulanan önleyici tedbirlerin kapsamında olan fiiller hakkında başlatılan, yürütülen veya sona eren bir ceza soruşturması olmaması durumunda suçlu sayılmama hakkı değerlendirmesinin yapılmaması gerekmektedir⁶³. Bu açıdan T.K. başvurusunda herhangi bir ceza soruşturması söz konusu olmadığından Anayasa Mahkemesi “şiddet uygulayan” ifadesinin kullanılmasını kişinin şeref ve itibar hakkının zedelenmesi açısından (Anayasa m 17) değerlendirerek ihlal kararı vermiştir.

S.M. başvurusunda ise diğer başvurudan farklı olarak önleyici tedbir kararı verildiği sırada devam etmekte olan bir ceza soruşturması bulunmaktadır. Ancak bu ceza soruşturması tedbir kararının verilmesinden sonra “kovuşturmaya yer olmadığı kararı” ile sona ermiştir. Ceza yargılaması tamamlandığında kişinin şöhreti ve kişinin kamu tarafından algılanma şeklini de risk altına alması⁶⁴ sebebi ile suçlu sayılmama hakkı açısından inceleme yapılması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi de suçlu sayılmama hakkı açısından değerlendirme yaparak tedbir kararlarında kullanılan “şiddet uygulayan” ifadesinin kişinin bu hakkın ihlal ettiği yönünde bir karar vermiştir⁶⁵. Yine aynı şekilde Mahkeme A.B. başvurusunda da hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen başvurucu için “şiddet uygulayan” ifadesinin kullanılmasını suçlu sayılmama hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir⁶⁶.

⁶⁰ Salih Söylemezoğlu başvurusu, par. 36; A.B. başvurusu par. 45.

⁶¹ C.K. başvurusu, par. 37.

⁶² Salih Söylemezoğlu başvurusu, par. 35; T.K. başvurusu, par. 53.

⁶³ Anayasa Mahkemesi, T.K. başvurusu, par. 30; S.M. başvurusu, par. 38.

⁶⁴ Allen v Birleşik Krallık, 25424/09 <<http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-140612>> par. 94, Erişim Tarihi 27.11.2020.

⁶⁵ S.M. başvurusu, par. 51.

⁶⁶ A.B. başvurusu, par. 36-37.

Masumiyet karinesi/Suçsuzluk karinesi/Suçlu sayılmama hakkı⁶⁷, Anayasa m 36'da güvence altına alınan asil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber, Anayasa m 38/4'te ayrı bir şekilde, suçluluğun hükmen sabit oluncaya kadar, kimsenin suçlu sayılmayacağı (AİHS m 6/2, İHEB m 11) olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede suçlu sayılmama hakkı, şüpheli veya sanık açısından “suçlu gibi davranılmaması” şeklinde bir güvence teşkil etmekte olup uygulama alanı ispat yükümlülüğüne ilişkindir⁶⁸. Bu açıdan ceza yargılaması kapsamında bir usul güvencesidir⁶⁹. Dolayısıyla kişiye suçsuzluğunu ispatlama yükümlülüğü de yüklenemez⁷⁰. Suçlu sayılmama hakkı, ceza yargılamasıyla alakalı olarak herhangi bir kamu merciinin adil yargılama hakkını zedeleyecek içerikte suçlayıcı bir işlem ya da fiillerine karşı olarak kişinin korunmasını amaçlamaktadır⁷¹. Ancak suçlu sayılmama hakkı yalnızca ceza yargılamasını yürüten mahkeme ile sınırlı olmayıp tüm adli ve de idari mercilerin yürüttükleri süreçler ve kararlarında kişinin suçluluğu hükmen sabitleninceye değin suçlu olduğuna dair herhangi bir ima ya da harekette bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla bir tek ceza yargılaması kapsamındaki suç durumlarına değil, ceza yargılaması ile aynı zamanda yürütülen idari, hukuk, disiplin gibi yargılamalarda da suçlu sayılmama hakkı ihlali mümkün olabilir⁷². Bu kapsamda “karar vericilerin kullandıkları dil” kritik bir önem taşımaktadır⁷³. Bunun için kararın gerekçesinin bir bütün halinde değerlendirilerek mahkeme tarafından kişinin suçlu olduğuna dair bir yargıda ya da imada bulunulup bulunulmadığının incelenmesi gerekmektedir⁷⁴.

Bir ceza soruşturmasının varlığı ve yokluğu açısından ihlale konu olan hak değişse de söz konusu “şiddet uygulayan” ifadesi 6284 sayılı Kanun m 2'1-g'de yer almaktadır⁷⁵. Bu çerçevede şiddet kavramı da m 2/1-d'de tanımlanmıştır. Bu tanım kapsamında yer alan birçok fiil, Türk Ceza Kanunu açısından (m 81, 82, 86, 96, 102, 105, 106, 109 vd.) suç teşkil etmektedir⁷⁶. Suç teşkil etsin veyahut etmesin

⁶⁷ Erkan Göğüş, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Çerçevesinde Masumiyet Karinesi* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2019) 4 vd.

⁶⁸ Şeref Gözübüyük ve Feyyaz Gölcüklü, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması* (Turhan Kitapevi 2016) 315.

⁶⁹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar ve Murat Önok, *İnsan Hakları El Kitabı* (6. baskı, Seçkin Yayıncılık, 2016) 319; Anayasa Mahkemesi, Mustafa Kıvrak başvurusu, 2013/3175, 20.02.2014, par. 36.

⁷⁰ Anayasa Mahkemesi, Kürşat Eyoğlu başvurusu, 2012/665, 13.06.2013, par. 26.

⁷¹ Anayasa Mahkemesi, T.K. başvurusu, par. 24.

⁷² Gözübüyük, Gölcüklü (n 31) 315; Anayasa Mahkemesi, Galip Şahin başvurusu, 2015/6075, 11.06.2018. <<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/6075?BasvuruNoYil=2015&BasvuruNoSayi=6075>> par. 39, Erişim Tarihi 27.11.2020; Mustafa Kıvrak başvurusu, par. 36.

⁷³ Mustafa Kıvrak başvurusu, par. 36; A.B. başvurusu par. 26.

⁷⁴ Anayasa Mahkemesi, M.I. başvurusu, 2012/1268, 30.12.2014, par. 50.

⁷⁵ Her ne kadar “şiddet uygulayan” ifadesi 6284 sayılı Kanun'un uygulama alanını genişletse de Anayasa Mahkemesi'nin esas: 1999/35, karar: 2002/104 karar sayılı 29.03.2003 tarihli kararında, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da yer alan “kusurlu eş” ifadesinin eşitlik ilkesine aykırı olmadığı yönünde karar vermiştir. Bkz.: Pınar Bacaksız “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının Korunması” in Nur Centel (ed), *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması* (XII Levha, 2013) 19-20.

⁷⁶ Detay için bkz: Berrin Akbulut “6284 Sayılı Kanunda Şiddet ve İstanbul Sözleşmesinin TCK Açısından Değerlendirilmesi” (2014) 5(16), TAAD, 157-169.

6284 sayılı Kanunu'nun gerekçesinde de belirtildiği gibi şiddet, geniş anlamda saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimidir⁷⁷. Bu açıdan tedbir kararına hükmeden aile mahkemesi hakimlerinin kişi hakkında bir ceza soruşturması devam ederken bunu kullanmaktan imtina ederek bireylerin şeref ve itibarlarını zedeleyici fiil ve işlemlerden kaçınmaları gerekmektedir⁷⁸. Her ne kadar “şiddet uygulayan” ifadesi kanunda yer alsada bu tabirin her olayda uygulayıcılar tarafından kullanılmasını zorunlu kılan bir hüküm bulunmamaktadır⁷⁹. Yine kullanılan dile özen göstererek “şiddet uygulayan” ifadesinin şablon olarak kullanılması yerine her somut olay özelinde veya diğer adli makamlarca değerlendirilerek titiz bir yaklaşım sergilenmesi gerekmektedir⁸⁰. 6284 sayılı Kanun m 2’de yer alan “şiddet uygulama tehlikesi bulunan” veya “aleyhine tedbir istenen” terimlerinin kullanabileceğini Anayasa Mahkemesi de belirtmiştir⁸¹. Çünkü devletlerin de kişilerin maddi ve manevi varlıklarına yapılan müdahaleler açısından pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır⁸². Bu çerçevede gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlayarak uyuşmazlıklarda etkili ve adil bir karar verilmesini temin etme sorumluluğunu da pozitif yükümlülük kapsamında yerine getirmesi gerekmektedir⁸³. Aksi takdirde böyle bir durum kişilerin suçlu sayılmama hakkını etkileyeceği gibi kişinin şeref ve itibar hakkını da zedeleyebilmektedir.

Adil yargılanma hakkı ayrıca gerekçeli karar hakkı kapsamında da değerlendirilmiştir. Gerekçeli karar hakkı incelenirken özellikle kararlarda “ilgili ve yeterli”lik açısından (Salih Söylemezoğlu, Erdal Türkmen, A.B., Emre Kaya, Mustafa Atak ve M.Ş.N. başvuruları,) inceleme yapıldığı dikkat çekmektedir.

Gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biridir ve Anayasa m 141/1’e göre, “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelerin uyması gereken bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir⁸⁴. Bu çerçevede mahkemeler, kararlarını hangi temele dayandırdıklarını “yeterince açık” olması zorunludur⁸⁵. Ayrıca gerekçenin mantığa uygun, çelişkisiz, inandırıcı ve keyfilikten uzak da olması gerekmektedir⁸⁶. Dolayısıyla ya birinci derece mahkemesinin sebeplerine katılarak ya da bir başka şekilde kararlarını ortaya

⁷⁷ Anayasa Mahkemesi, T.K. başvurusu, par. 41-42; S.M. başvurusu, par. 47.

⁷⁸ T.K. başvurusu, par. 36.

⁷⁹ S.M. başvurusu, par. 51.

⁸⁰ S.M. başvurusu, par. 51; A.B. başvurusu, par. 35.

⁸¹ Mustafa Kıvrak başvurusu, par. 36; S.M. başvurusu, par. 51; A.B. başvurusu, par. 35.

⁸² Anayasa Mahkemesi, Esas: 2007/78, karar: 2010/120, 20.12.2010. <<http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/ba5c18d3-9bd7-4515-b4a9-dc683e5ba583?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>> Erişim Tarihi 27.11.2020.

⁸³ Anayasa Mahkemesi, Özlem Tuncel Kaya başvurusu, 2013/8868, 10.03.2016, par. 56; Anayasa Mahkemesi, Hüdayi Erçoşkun başvurusu, 2013/6235, 10.03.2016, par. 94; Anayasa Mahkemesi, Semra Özel Ünel başvurusu, 2014/12009, 26.10.2016, par. 36.

⁸⁴ Anayasa Mahkemesi, Muhittin Kaya vd. başvurusu, 2013/1213, 04.12.2013, par. 25.

⁸⁵ Anayasa Mahkemesi, Sencer Başat vd. başvurusu, 2013/7800, 18.06.2014, par. 34.

⁸⁶ Çetin Aşçıoğlu, “Yargıda Gerekçe Sorunu” 48, TBB Dergisi, 109, 111.

koyarken sadece birinci derece mahkemesinin sonuçlarını onaylamakla kalmamalı aynı zamanda kendisine sunulan temel konuları gerekçede ele almalıdır⁸⁷.

Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmasını ve denetlenmesini sağlamaktadır⁸⁸. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddiaların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmek, kanun yoluna başvurma olanağını etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından hem tarafların hem de kamunun menfaatine olması sebebiyle gerekçenin açık bir şekilde gösterilmesini önemli kılmaktadır⁸⁹. Bunun yanı sıra şiddetin varlığına yönelik kanaate nasıl ulaştığının da hakim tarafından açıklanması ve bunu gerçekleştirirken de esnek bir yaklaşım usulünün benimseneceğini, ancak bu yaklaşıma ait sınırın da olayların özelliğine göre gerekçeli karar hakkının temel esaslarına zarar vermeyecek düzeyde belirlenmesi de gereklidir⁹⁰. Bu sebeple verilen tedbir kararlarında dosyaya sunulan delillerle sonuç arasında ne şekilde bağ kurulduğu asgari bir düzeyde ve atıf yapılarak açıklanmalıdır⁹¹. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunmasının gerekliliği, davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Dolayısıyla muhakeme sırasında açık ve somut bir şekilde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, diğer bir deyişle davanın sonucunu etkileyebilecek nitelikteyse davayla doğrudan etkilidir ve bu hususların mahkeme tarafından “makul” bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekmektedir⁹². Diğer bir deyişle hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olması gerekir⁹³. Ayrıca mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli” bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul ve esasa dair iddia veya savunmaların cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir⁹⁴.

Söz konusu her üç başvuruda da başvuruçular hakkında “önleyici tedbir” kararı verilmiş ve başvuruçular da bu kararlara itiraz etmişlerdir. Salih Söylemez ve Emre Kaya başvuruları açısından bu itiraz reddedilirken; Erdal Türkmen açısından da zorlama hapsine hükmedilmiştir. Aşikardır ki, 6284 sayılı Kanun kapsamında düzenlenen tedbir kararlarının, verildiği anda infaz kabiliyetini haiz olması, Kanun’da amaçlanan “acil müdahale” olgusunun bu aşamada sağlanmış olacağı ve yukarıda

⁸⁷ Salih Söylemezoğlu başvurusu, par. 29.

⁸⁸ Sencer Başat vd. başvurusu, par. 31.

⁸⁹ Anayasa Mahkemesi, Tahir Gökatalay başvurusu, 2013/1780, 20.03.2014, par. 66; Sencer Başat vd. başvurusu, par. 33.

⁹⁰ Salih Söylemezoğlu başvurusu, par. 40; Emre Kaya başvurusu, par. 27; Anayasa Mahkemesi, Mustafa Atak başvurusu, 2018/27304, 24.02.2021, par. 28; Anayasa Mahkemesi, M.Ş.N. başvurusu, 2018/3789, 07.04.2021, par. 33.

⁹¹ Salih Söylemezoğlu başvurusu, par. 41; Emre Kaya başvurusu, par. 28; Mustafa Atak başvurusu, par. 28; M.Ş.N. başvurusu, par. 33.

⁹² Sencer Başat vd. başvurusu, par. 35.; Salih Söylemezoğlu, par. 40,41,42; Emre Kaya başvurusu, par. 28.

⁹³ Anayasa Mahkemesi, İbrahim Ataş başvurusu, 2013/1235, 13.06.2013; par. 24.

⁹⁴ Anayasa Mahkemesi, Nurten Esen başvurusu, 2013/7970, 10.06.2015; par. 43..

da belirtildiği üzere “önleyici tedbirler” kişi hak ve özgürlüklerine önemli ölçüde sınırlamalar getirmesi sebebiyle olumlu ya da olumsuz etkilenen tarafların temel hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin kurulması gerekmektedir⁹⁵. Dolayısıyla gerekçe açısından kararda şiddetin varlığına yönelik kanaate ne şekilde varıldığı bir diğer deyişle daha esnek bir değerlendirme tarzının izlenebileceği, ancak bu değerlendirmeye yönelik sınırların olayın özelliklerine göre gerekçeli karar hakkının birincil hususlarına dokunmayacak seviyede oluşturulmasının da gerekli olduğu aşikardır. Bu kapsamda ilgili kararlarda yer verilen gerekçeler için ileri sürülen zarar riski ve olgulara göre talebin ilgili mevzuat çerçevesinde kabul görmesi adına temel unsurların olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir⁹⁶. Ancak söz konusu iki kararda da başvuruçuların dilekçelerinde belirttikleri delillerin değerlendirilmemesi, tanıkların dinlenmemesi, delillerle sonuç arasında bağ kurulmamış olması sebebiyle Gamze Armağan, M.M.Ç. ve Azim Çiğil⁹⁷ başvurularının aksine ihlal gerçekleşmiştir. Çünkü Anayasa Mahkemesi, bu başvuruda, birinci derece mahkemesinin 6284 sayılı Kanun kapsamında neden önleyici tedbire başvurduğunu gerekçede detaylı bir şekilde ifade etmesini adil yargılama hakkı kapsamında yeterli görmüştür⁹⁸.

B. “Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı” Hakkı Açısından (Anayasa m 17)

Maddi ve manevi dokunulmazlık hakkı kapsamında devletin bir başka pozitif yükümlülüğü ise, 6284 sayılı kanunda yer alan “koruyucu tedbirler (m 4)” açısından da gündeme gelmektedir. Devletin kişisel şeref ve itibara üçüncü kişilerin saldırılarını önleme şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır⁹⁹. Anayasa m 17 açısından bu pozitif yükümlülüklerinin, her somut olay için alınması gereken tedbirlerin neler olduğu, o somut olayın kendi koşulları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁰⁰. Bu konuyla ilgili olarak ise A.Z.Ö, Ö.T. ve K.Ş. kararları önem arz etmektedir¹⁰¹.

A.Z.Ö başvurusunun en önemli özelliklerinden birisi kadına yönelik şiddetle ilgili bir başvuruda devletin pozitif yükümlülüklerinin bulunduğunu ve bu yükümlülüklerin “bireylerarası ilişkiler” arasında da geçerli olduğunun belirtilmiş olmasıdır¹⁰². Bu başvuruda, başvuruçucu çocukları ile birlikte maruz kaldığı şiddet sonucu kimlik

⁹⁵ Salih Söylemezoğlu başvurusu, par. 36, 39.

⁹⁶ Salih Söylemezoğlu başvurusu, par. 39; Mustafa Atak başvurusu, par. 27; M.Ş.N. başvurusu, par. 32.

⁹⁷ Anayasa Mahkemesi, Azim Çiğil başvurusu, 2017/39439, 10.03.2020.

⁹⁸ Anayasa Mahkemesi, M.M.Ç. başvurusu, 2014/12971, 01.02.2017, par. 26; Anayasa Mahkemesi, Gamze Armağan başvurusu, 2013/8840, 15.12.2015, par. 47.

⁹⁹ Anayasa Mahkemesi, Adnan Oktar başvurusu, 2013/1123, 02.10.2013, par. 33.

¹⁰⁰ Anayasa Mahkemesi, A.Z.Ö. başvurusu, 2014/546, 19.12.2017, par. 63, Erişim Tarihi 04.12.2020.

¹⁰¹ T.K. başvurusunda da Anayasa m 17 kapsamında “kişinin şeref ve itibar hakkının” ihlal edildiği iddiası ve sonucunda çıkan bir ihlal kararı söz konusudur. Ancak bu hususun suçlu olmama karinesi altında değerlendirilmesi bütünlük açısından uygun bulunduğundan bu başlık altında ayrıca değerlendirilmemiştir.

¹⁰² Tijen Dündar Sezer, *İnsan Hakları Açısından Kadınlara Yönelik Şiddet* (Turhan Kitapevi, 2019) 280.

bilgilerinin değiştirilmesini ve geçici maddi yardım yapılmasına ilişkin tedbirlerin uygulanmasını talep etmiştir. Ancak yaşanan aksaklıklar nedeniyle m 17 kapsamında maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi de m 17'nin ihlali yönünde karar vermiştir.

Ö.T. başvurusunda da başvurucu koruma tedbiri talep etmiş ve bu karar verilmiş¹⁰³, ancak şiddete yine de maruz kalmıştır. Bunun üzerine şiddet uygulayan kişi hakkında zorlama hapis kararı talep etmesine rağmen bu kararın reddi sonucunda başvurunun şiddet uğramaya devam etmiştir. Buna bağlı olarak da başvurucu, devletin kendisini vücut bütünlüğüne yönelik tehditlerden korunamadığını iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa m 17 kapsamında Devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemesi sebebi ile ihlal kararı vermiştir.

K.Ş. başvurusunda¹⁰⁴ ise başvurucu ve çocuğu şiddete maruz kalmaları sebebi ile kimlik bilgilerinin ve adreslerinin gizlenmesi yönünde bir tedbir kararı talep etmiştir. Bu kapsamda her ne kadar mağdurun “köşe bucak” kaçarak korunmaya çalışılabilmesi yeterli ve kabul edilebilir değilse de¹⁰⁵ mağdurun korunmasını amaçlayan iş yeri değişikliği tedbirine hükmedilmemiş ve bu sebeple de başvurucu şiddete maruz kalmaya devam etmiştir. Bu sebeple de maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ve Anayasa Mahkemesi de Anayasa m 17 kapsamında ihlal olduğu yönünde karar vermiştir.

6284 sayılı Kanun'da “şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan kadınların çocukların, aile bireylerinin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi” amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul, esas ve yaptırımları düzenlemiştir. Ancak bunları gerçekleştirirken de etkili ve süratli bir yöntem izlemesi¹⁰⁶ ve devletin koruma yükümlülüğü açısından gerekli yasal alt yapının oluşturulması gerekmektedir. Bu açıdan şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunanların korunması yönünden kurulan hukuk sisteminin yetersiz olmadığını ve ayrıntılı düzenlemelere yer verildiği görülmektedir¹⁰⁷. Ancak Anayasa Mahkemesi, A.Z.Ö., Ö.T. ve K.Ş. başvurularında talep edilen koruyucu tedbirlerin tam anlamıyla uygulanmamasını veya uygulanmakta geç kalınmasını “somut olayın gerektirdiği ölçüde makul pratik tedbirlerin” alınıp alınmadığı çerçevesinde bu başvuruları incelemiştir¹⁰⁸. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi her ne kadar kamu makamlarının hareketsiz kalmamış olmasını ve başvurunun şikayeti üzerine soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin

¹⁰³ Anayasa Mahkemesi, Ö.T. başvurusu, 2015/16029, 09.02.2019.

¹⁰⁴ Anayasa Mahkemesi, K.Ş. başvurusu, 2016/14613, 17.07.2019.

¹⁰⁵ Kızılırmak CK, (n 39) 643.

¹⁰⁶ A.Z.Ö. başvurusu, par. 70.

¹⁰⁷ Anayasa Mahkemesi, M.M.E ve T.E. başvurusu, 2013/2910, 05.11.2015, par. 146; Anayasa Mahkemesi, Semra Özel Ünel başvurusu, par. 39.

¹⁰⁸ Özlem Tuncel başvurusu, par. 46; Anayasa Mahkemesi, T.A. Başvurusu, 2014/1150, 22.11.2017; Ayrıca T.A. başvurusunda Anayasa Mahkemesi ihlal kararı vermemiştir. Bkz. par. 38.; Söz konusu ilkelerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından kullanılmış olması açısından bkz.: Sezer, (n 89) 283.

başlatılmış olmasını devletin koruma yükümlülüğünü yerine getirdiği yönünde karar verse de¹⁰⁹, genel olarak devletin kurumlarının koordinasyon ve organizasyon eksikliğinden kişilerin mağduriyet yaşadığı sonucuna varılmıştır¹¹⁰.

Bunun yanı sıra koruyucu tedbirler her ne kadar başvurusunun kendisi ve/veya çocukları hakkında uygulansa da önleyici tedbirlerin farklı nitelik taşıdığı ve diğer eski/yeni eşe uygulandığının, Anayasa Mahkemesi önüne gelen K.Ş. başvurusunda birinci derece mahkemesinin göz ardı ettiği görülmektedir. Şöyle ki bu başvuruda her ne kadar başvuru hakkında uygulanan koruyucu tedbirin varlığı sebebiyle başvurusunun devam etmekte olan can güvenliği riski, maddi ve manevi bütünlüğü tüm somut olaylara rağmen herhangi bir “somut açıklama, değerlendirme ve gerekçe” ortaya konmaksızın önleyici tedbirin mahkeme tarafından hükmedilmemesi maddi ve manevi dokunulmazlık hakkı bağlamında “ilgili ve yeterli” olmadığı ortaya koyulmuştur¹¹¹.

III. Kadına Karşı Şiddet Ekseninde Kanunların Uygulanması Açısından Öneriler

6284 sayılı Kanun yeterli mi?

Hakimlerin ve gerekli hukuk sisteminin bir eleştirisi de Anayasa Mahkemesinin kendisi tarafından gelmiştir¹¹². Kadına karşı şiddetin ve ailenin korunmasının sağlanabilmesi adına kanun koyucunun izlemesi gereken yöntem, 6284 sayılı kanun ile belirli standartlara bağlanmıştır. Kanun koyucunun şiddete maruz kalan veya şiddete uğrama tehlikesi altındaki kişinin korunmasına yönelik olarak yürürlükte olan ve bugün işlerlik açısından oldukça büyük bir görev taşıyan 6284 sayılı Kanun ile şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar ile yaptırımların düzenlendiği görülmektedir. Bu Kanun varlık sebebi itibarıyla hukuk sistemimizin hem şiddet yaşandığı durum sonrasında hem de şiddet yaşanma potansiyeli olan durumlar da hiçbir ayrımcılık gözetmeden her bireyin korunmasına yönelik olarak yeterli olduğunun altının çizilmesi gereken bir kanundur diyebiliriz.¹¹³

6284 sayılı Kanun kendinden önce gelen ulusal boyuttaki yasalara göre oldukça detaylı ve kadına karşı şiddet konusunda hassas dengelerin gözetildiği bir kanun özelliği taşımaktadır. Ancak gerek yakın dönemde gerek de yasanın ışığında alınan kararların analizine yönelik olarak kamuoyunda, hukuk ve cinsiyet eşitliği

¹⁰⁹ Anayasa Mahkemesi, Eylem Çetin başvurusu, 2014/2302, 09.11.2017, par. 41.

¹¹⁰ Detay için bkz. Kızılırmak CK, (n 39) 642-646.

¹¹¹ K.Ş. başvurusu, par. 44.

¹¹² Anayasa Mahkemesi: “Devletin koruma yükümlülüğü çerçevesinde gerekli yasal altyapının oluşturulduğu ve şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunanların korunması yönünden kurulan hukuk sisteminin yetersiz olmadığını anlaşılmaktadır.” Bkz: Semra Özel Üner başvurusu, par. 39; A.Z.Ö. başvurusu, par. 76; Ö.T. başvurusu, par. 32.

¹¹³ Benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Semra Özel Üner, par. 39; A.Z.Ö. başvurusu, par. 76.

çalışmalarına yönelik araştırmalarda bazı eleştiriler yapılmaktadır¹¹⁴. 6284 sayılı Kanun'a gelen süreçte ve bugün yasanın koruduğu ve alınan önlemler ile engellenen birçok şiddet durumu olduğu kadar ülkemizde özellikle medyaya yansıdığı boyutuyla da göze çarpan kadına karşı şiddet ve kadın cinayeti vakası yaşanmaktadır¹¹⁵. Sadece uluslararası sözleşmelerin itici gücüyle değil; içinde yaşadığımız toplumun ihtiyaç ve temel sorunlarını da göz önünde bulundurarak ve pek tabii akademik çalışmaların ortaya koyduğu uygulama aksaklıkları ve bu aksaklıkların giderilme yöntemleri de dikkate alınarak daha kapsamlı ve şiddetin her türüsüne karşı güçlü bir duruş sergileyecek kanun revizyonları ya da yeni kanun tekliflerinin gelmesi gereklidir.

Hakimlere meslek içi eğitim ve hukuk sisteminin işleyişi eleştirisi

6284 sayılı Kanun'un uygulayıcısı olan birinci derece mahkemeleri hakimlerinin aldıkları kararlarda kullandıkları dilin özellikle oldukça hassas bir nokta olduğu bu çalışmanın en önemli çıktılarından biridir. Şiddete mağdur kalmış bir bireyin haklarının savunulması ve yaşamak istediği adalet halinin yerine getirilmesi adına, Devletin de vermiş olduğu hukuki imkan ile taraflar arasında oluşturulan çözüm, bir sonraki aşamaya -Anayasa Mahkemesi'ne- taşınan bireysel hak ihlallerine yol açabilecek şekilde gerçekleşmemelidir.

Bu paralelde Kaboğlu'nun meslek içi eğitim vurgusu yapan ve hakimlerin hukuki sistem içerisindeki durumlarına dair eleştirisinin altını çizmek yerinde olacaktır. Hakimlerin birinci derece mahkemelerde şiddet mağduru lehine 6284 sayılı Kanun paralelinde verdikleri kararlar karşı tarafın Anayasa Mahkemesi'ne götürebilmesine sebep olacak bir dil kullanılarak hazırlandığından mağdur olan tarafın ikinci bir mağduriyete uğradığı çalışmanın bir çıktısı olarak ele alınmalıdır. Bu paralelde nitelik açısından yargısal denetime yönelik eleştiri getiren Kaboğlu'nun da dile getirdiği gibi yargıçların gerek hukuk eğitimi gerekse meslek içi eğitim eksikliği nedeniyle mesleki yetiştirme yönünden de yeterli olmadıkları ortaya konmaktadır¹¹⁶. Yine aynı şekilde şiddetle mücadele konusunda 6284 sayılı Kanun gibi bir düzenlemenin çıkarılmış olması ülkemiz için oldukça olumlu bir adım olarak değerlendirilmekte beraber bu yasanın uygulanması aşamasında davaları alan hakimlerin belirli cinsiyet temelli meslek içi eğitimleri almış olmaları farkındalık ve kararlarda kullandıkları dil açısından oldukça yerinde olacaktır. Bu duruma yönelik olarak AB müktesebatında yer alan ve cinsiyet farkındalığına yönelik devlet memurlarına verilen veyahut verilmesi

¹¹⁴ Şenol, (n 29).

¹¹⁵ Bkz: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) "İstatistiklerde Kadın, 2020" <<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerde-Kadin-2020-37221>> Erişim Tarihi 28.02.2022; Aylin Görgün Baran, Canet Tuba Sarıtaş, Birsen Şahin Küçük, "Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Sunum Açısından Analizi" (2017) 1, Journal of Sociological Studies/ Sosyoloji Konferansları, 107-132.

¹¹⁶ İbrahim Kaboğlu, *Özgürlükler Hukuku 1* (İmge Kitapevi 2013) 138.

gereken eğitimlerin olduğu da bilinmektedir¹¹⁷. Dolayısıyla bu eğitim içeriklerinin de öncülüğünde özellikle karar verici mercilerin eğitimlerine hassasiyetle dikkat edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Uluslararası Düzeyde kadına karşı şiddet/ şiddet ve toplumsal cinsiyet eğitimlerinin verilmesi

Hakimler temelinde ele alınan ve meslek içi eğitim kapsamında oldukça detaylı ve faydalı olacağı; uzun vadede Anayasa Mahkemesine yapılan itirazlardan daha da öte farkındalık ve belli toplumsal alışkanlık ve reflekslerin yerleşmesine yardımcı olacak bu eğitimler, AB'nin "Beyaz Kağıt" olarak geçen cinsiyet eşitliği, kadının güçlendirilmesi gibi tematik başlıklar altında kategorileştirilen çalışmalarında da yer almaktadır¹¹⁸.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography

- Akbulut B, "6284 Sayılı Kanunda Şiddet ve İstanbul Sözleşmesinin TCK Açısından Değerlendirilmesi" (2014) 5/16, TAAD, 141-177.
- Alekseyeva A, "Domestic Violence in the Russian Federation" in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 495-505.
- Akdeniz H, "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Hukuki Düzenlemelerin Yeterliliği ve Etkililiği", (2012) İnsan Hakları Standartlarının Etkili Uygulaması Bağlamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Uluslararası Sempozyumu, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları 545-557.
- Akın A, "Kadına Karşı Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Açısından Konuya Bakış" (2008) 30, Adalet Dergisi, 271-278.
- Akın M, "Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Belirtilmeyen Tedbirlere Hükmedilmesi ve Danışmanlık Tedbirinin Uygulanması" (2007) 14, Terazi Hukuk Dergisi, 93-102.
- Aşçıoğlu Ç, "Yargıda Gereke Sorunu," 48, TBB Dergisi, 108-116.
- Ateş M, "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler", (2007) 3, Ankara Barosu Dergisi, 161-172.
- Ayata G, Eryılmaz S ve Kalem S, *Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kimi ve Neyi Koruyor? Hâkim, Savcı, Avukat Anlatıları* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011).

¹¹⁷ Meryem Meltem Tatlıer Baş, (2011) Avrupa Birliği'nde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Ana Plan ve Politikalara Yerleştirilmesi: Hollanda, Romanya ve Türkiye Örneklerinin İncelenmesi. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. <<https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2521/meltembas.pdf>> Erişim Tarihi 04.11.2020.

¹¹⁸ White Paper on Gender Equality 2019: <http://www.gender.go.jp/english_contents/about_danjo/whitepaper/pdf/ewp2019.pdf> Erişim Tarihi 04.12.2020.

- Ayata G, Eryılmaz SD ve Oder BE, *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2010).
- Bacaksız P, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının Korunması” in Nur Centel (ed), *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması* (XII Levha, 2013) 13-39.
- Badur E, “Ailenin Korunması Alanındaki Son Gelişmeler” (2009) 84, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 62-92.
- Balo YS, “Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulanması” (2003) 2(6), *Aile ve Toplum*, 23-33.
- Baran AG, Sarıtaş CT, Kütük BŞ, “Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Sunum Açısından Analizi” (2017) 1, *Journal of Sociological Studies/ Sosyoloji Konferansları*, 107-132.
- Baş TMM, (2011) *Avrupa Birliği'nde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Ana Plan ve Politikalara Yerleştirilmesi: Hollanda, Romanya ve Türkiye Örneklerinin İncelenmesi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. <<https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2521/meltembas.pdf>> Erişim Tarihi 04.11.2020.
- Bayraktar K ve Eroğlu F, “Aile İçi Şiddete İlişkin Ceza Kanunu Çerçevesinde Genel Bir İnceleme” (2012) 8(2), *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 63-113.
- Belknap J, Fleury RE, Melton HC, Sullivan CM, Leisenring A, “*To Go Or Not To Go? Preliminary Findings on Battered Women's Decisions Regarding Court Cases*” in Eigenberg H M (ed), *Woman Battering in the United States: Till Death Do us Part* (Prospect Heights, IL: Waveland Press 2001) 319-326.
- Beyazıt Ö ve A Beyazıt. “4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Üzerine Değerlendirmeler”, (2011) *Adalet Dergisi*, 42-58.
- Buzawa ES and Buzawa CG, *Domestic Violence: The Criminal Justice Response* (3rd edn, California, Sage Publications 2003).
- Centel N ve Zafer, H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. bası, İstanbul, Beta Yayıncılık 2018).
- Charlesworth H and Chinkin C, “*Violence Against Women, a Global Issue*” in Julie Stubbs (ed), *Women, Male Violence and the Law* (Sydney Law School 1994).
- Byung-Sun Cho, “*Law and Practice in Sexual Violence Crimes and Sexual Harassment in South Korea*” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 431-449.
- Cook S and Bessant, J, *Women's Encounters with Violence* (SAGE 1997).; Davis, RC and Smith, B, “*Domestic Violence Reforms: Empty Promises or Fulfilled Expectations?*” (1995) 4 (41), *Crime & Delinquency* 541-552.
- Dawson M and Dinovitzer R, “*Victim Cooperation and the Prosecution of Domestic Violence in a Specialized Court*” (2001) (18) *Justice Quarterly* 593-622.
- Dobash RE, Dobash RO, Cavanogh K and Lewis R, *Changing Violent Men* (SAGE 2000).
- Dündar Sezer T, *İnsan Hakları Açısından Kadınlara Yönelik Şiddet* (Turhan Kitapevi, 2019).
- Eley S, “*Changing Practices: The Specialised Domestic Violence Court Process*” (2005) 2 (44) *The Howard Journal of Crime and Justice*, 113-124.
- Elizabeth VS, “*Country Report-India*” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 429-431.
- Ercöşkun Şenol K, “Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme” (2019) 13, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 423- 459.
- Hacıoğlu BC, “4230 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’la İhdas Edilen “Ailenin Korunmasına Dair Kanun’a Muhalefet Suçu” Üzerine Bir İnceleme” (1999) (3) 1 *Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* 39-47.

- Mehmet E, “Aile İçi Şiddet ve 4230 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun” (2007) 73 TBB Dergisi, 46-77.
- Göğüş AE, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Çerçevesinde Masumiyet Karinesi* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2019).
- Gözübüyük AŞ ve Gölcüklü F, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması* (Turhan Kitapevi 2016).
- Heise LL, *Violence Against Women: The Hidden Health Burden* (World Bank 1996).
- Jiwani A, “Addressing Violence and Discrimination Against Women: Lessons Learned from the Canadian Experience” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 325-351.
- Johnson H, *Dangerous Domains: Violence Against Women in Canada (The Nelson Crime in Canada Series)* (Nelson Canada 1996).
- Kaboğlu İ, *Özgürlükler Hukuku I.* (İmge Kitapevi 2013).
- Karınca E, “Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 Sayılı Kanun’da Yapılabilecek İyileştirmeler” (2010) 1(3), Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 325-348.
- Kaya Kızıllırmak C, “İstanbul Sözleşmesi’nin Genel İlkeleri Işığında 6284 sayılı Kanun’un 4. Maddesi Uyarınca Hakim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbirler” (2020) Public and Private International Law Bulletin, 40 (2), 625-655.
- Kocaçi M, “Countries Reports: Albania&Kosovo” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 305-325.
- Leite AL, “Violence and Discrimination Against Women in Mexico” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 541-553.
- Locke W, “The Threatment of Men and Women Who Kill Teir Mates in Anglo-Amerikan Law” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 601-623.
- Manes V, “Sexual Violence Against Women in Italy” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 555-565.f
- Millaleo S, “Violence and Discrimination Against Women in Chile” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 209-229.
- Moroğlu N, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, (2012) Mart- Nisan, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 357-380.
- Öztürk B ve Erdem M. R, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku* (12. bası, Seçkin Yayıncılık 2018).
- Öztürk N, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, (2017) 8 (1), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1-32.
- Rimo AA, “The Fight Against Gender-Based Violence in Spain: Lights and Shadows” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 377-389.
- Römkers R, “Prevalence of Wife Abuse in the Netherlands: Combining Quantitative and Quanlitative Methods in a Survey” 1997 (12) Journal of Interpersonal Violence 99-125.
- Mehmet Şerif Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* (Legal Yayınevi, 2013)
- Silverberg H, “Sexual and Domestic Violence Laws in the United States” 287-305 in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 287-305.
- Sönmez EY, “İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi” 2020, 1-17 İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi 1-18.

- Szomora Z, “*The Legal and Institutional Approach to Violence Against Women in Hungary*” in Adem Sözüer (ed), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık* (Adalet Yayınevi, 2012) 407-429.
- Şahin C, *Ceza Muhakemesi Hukuku I* (6. bası, Seçkin Yayıncılık 2015)
- Tezcan D, Erdem MR, Sancakdar O ve Önok M, *İnsan Hakları El Kitabı* (6. bası, Seçkin Yayıncılık, 2016).
- Yağcıoğlu AH, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, (2017) Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, C. 19, Özel Sayı, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 913-966.

Kararlar

- Anayasa Mahkemesi, A.B. başvurusu, 2018/2626, 14.10.2020.
- Anayasa Mahkemesi, A.Z.Ö. başvurusu, 2014/546, 19.12.2017.
- Anayasa Mahkemesi, Adnan Oktar başvurusu, 2013/1123, 02.10.2013.
- Anayasa Mahkemesi, Azim Çiğil başvurusu, 2017/39439, 10.03.2020.
- Anayasa Mahkemesi, C.K. başvurusu, 2016/3114, 18.07.2019.
- Anayasa Mahkemesi, Emre Kaya başvurusu, 2018/743, 10.02.2021.
- Anayasa Mahkemesi, Erdal Türkmen başvurusu, 2016/2100, 04.04.2016.
- Anayasa Mahkemesi, esas: 2007/78, karar: 2010/120, 30.12.2010.
- Anayasa Mahkemesi, esas: 1999/35, karar 2002/104, 29.03.2003.
- Anayasa Mahkemesi, Eylem Çetin başvurusu, 2014/2302, 09.11.2017.
- Anayasa Mahkemesi, Galip Şahin başvurusu, 2015/6075, 11.06.2018.
- Anayasa Mahkemesi, Gamze Armağan başvurusu, 2013/8840, 15.12.2015.
- Anayasa Mahkemesi, Hüdayi Erçoşkun başvurusu, 2013/6235, 10.03.2016.
- Anayasa Mahkemesi, İbrahim Ataş başvurusu, 2013/1235, 13.06.2013.
- Anayasa Mahkemesi, K.Ş. başvurusu, 2016/14613, 17.07.2019.
- Anayasa Mahkemesi, Kürşat Eyol başvurusu, 2012/665, 13.06.2013.
- Anayasa Mahkemesi, M.I. başvurusu, 2012/1268, 30.12.2014.
- Anayasa Mahkemesi, M.M.E. ve T.E. başvurusu, 2013/2910, 05.11.2015.
- Anayasa Mahkemesi, M.Ş.N. başvurusu, 2018/3789, 07.04.2021.
- Anayasa Mahkemesi, M.M.Ç. başvurusu, 2014/12971, 01.02.2017.
- Anayasa Mahkemesi, Muhittin Kaya vd. başvurusu, 2013/1213, 04.12.2013.
- Anayasa Mahkemesi, Mustafa Atak başvurusu, 2018/27304, 24.02.2021.
- Anayasa Mahkemesi, Mustafa Kıvrak başvurusu, 2013/3175, 20.02.2014.
- Anayasa Mahkemesi, Nurten Esen başvurusu, 2013/7970, 10.06.2015.
- Anayasa Mahkemesi, Ö.T. başvurusu, 2015/16029, 09.02.2019.
- Anayasa Mahkemesi, Özlem Tuncel Kaya başvurusu, 2013/8868, 10.03.2016.
- Anayasa Mahkemesi, S.M. başvurusu, 2016/6038, 20.06.2019.
- Anayasa Mahkemesi, Salih Söylemezoğlu başvurusu, 2013/3758, 06.01.2016.
- Anayasa Mahkemesi, Semra Özel Ünel başvurusu, 2014/12009, 26.10.2016.
- Anayasa Mahkemesi, Sencer Başat vd. başvurusu, 2013/7800, 18.06.2014.

- Anayasa Mahkemesi, T.A. Başvurusu, 2014/1150, 22.11.2017.
Anayasa Mahkemesi, Tahir Canan Başvurusu, 2012/969, 18.09.2013.
Anayasa Mahkemesi, Tahir Gökatalay başvurusu, 2013/1780, 20.03.2014.
Anayasa Mahkemesi, T.K. başvurusu, 2017/27041, 11.12.2019.
Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 26.4.1999 tarihli ve Esas: 1998/4506, Karar: 1999/40-2.

Elektronik Kaynaklar

- 1/572 esas numaralı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan tasarımlın genel gerekçesi <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf> > Erişim Tarihi 04.12.2020.
2/145 esas numaralı teklifin genel gerekçesi <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf> > Erişim Tarihi 04.12.2020.
2/38 esas numaralı teklif ve gerekçesi <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf>> Erişim Tarihi 04.12.2020.
4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un ilk hali için bkz.: <<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23233.pdf> > Erişim Tarihi 04.12.2020.
5636 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun: <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070504-2.htm>> Erişim Tarihi 04.12.2020.
<<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>> Erişim Tarihi 08.12.2020.
Allen v Birleşik Krallık başvurusu, 25424/09, <<http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-140612>> Erişim Tarihi 27.11.2020.
Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) Türkiye Gölge Raporu 2010-2021 arası, <<https://kadinininsanhaklari.org/yayinlar/raporlar/>> , Erişim Tarihi 28.02.2022.
<<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/743?MevzuatTuru=2&MevzuatNumarasiIsmi=347>> Erişim Tarihi: 30.03.2021.
<<http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/ba5c18d3-9bd7-4515-b4a9-dc683e5ba583?excl udeGerekce=False&wordsOnly=False>> Erişim Tarihi 27.11.2020.
Opuz v Türkiye 33401/02 (9.06.2009). <<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-92945>> Erişim Tarihi 27.11.2020.
Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) "İstatistiklerde Kadın, 2020" <<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2020-37221>> Erişim Tarihi 28.02.2022.
White Paper on Gender Equality 2019: <http://www.gender.go.jp/english_contents/about_danjo/whitepaper/pdf/ewp2019.pdf> Erişim Tarihi 04.12.2020.
<<https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/211141-7-soru-7-yanit-istanbul-sozlesmesi-nedirne-getiriyor>> Erişim Tarihi 04.12.2020.
<<https://t24.com.tr/haber/kadinin-beyani-esastir-ilkesi-nedir-ne-degildir,807070> > Erişim Tarihi 04.11.2020.
<<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47129398>> Erişim Tarihi 04.12.2020.

